

Hukuk Fakültesi Dergisi
Ankara Hacı Bayram Veli University
Faculty of Law Review

ISSN: 2651-4141 e-ISSN: 2667-4068
Cilt / Volume XXVIII Ocak / January 2024 Sayı / No. 1

**İCRA HUKUKUNDA MUHAFAZASINA GEREK KALMAYAN
MALLARIN TASFİYESİ (İİK m. 88/A)**

LIQUIDATION OF GOODS NOT REQUIRED TO BE CONSERVED IN
ENFORCEMENT LAW (ART. 88/A)

Tolga AKKAYA*   Gökçe VAROL KARAOSMANOĞLU**

ÖZET

[10.34246/ahbvuhfd.1348518](https://doi.org/10.34246/ahbvuhfd.1348518)

7445 Sayılı Kanunla yapılan değişiklikle İcra ve İflas Kanununa 88/a maddesi ve geçiş hükmü olarak Geçici Madde 20 eklenmiştir. Maddenin getiriliş sebebi, muhafazasına gerek kalmayan malların tasfiye sürecini ayrıntılı şekilde düzenlemektir. Yeni madde hükmüyle muhafazasına gerek kalmayan malların tasfiyesi 6532 Sayılı Kanun ile İcra ve İflas Kanunu'na getirilmiş olan mülga 88/6 hükmüne göre daha ayrıntılı şekilde düzenlenmiştir. İİK m.88/a hükmüne göre, muhafazasına gerek kalmayan malların önce ilgisine dönmesi amaçlanmış, mal ilgilisi tarafından teslim alınmıyorsa tasfiye sürecine geçilmesi öngörülmüştür. Tasfiye sürecinde ise malın açık artırma yoluyla satışı ile malın mülkiyetinin devri yoluyla satış olmak üzere ikili bir ayrıma gidilmiştir. Yine tasfiye sürecinde sicile kayıtlı mallar ile sicile kayıtlı olmayan mallar arasında farklılıklar öngörülmüştür. Bu çalışmada yeni m. 88/a düzenlemesi uyarınca hukuken muhafazasına gerek kalmayan malların tasfiye şartları ve tasfiye usulü incelenmiş; ayrıca alacaklı ve borçlu arasındaki menfaat dengesini bozduğunu düşündüğümüz

* **Doç. Dr.**, Anadolu Üniversitesi Hukuk Fakültesi, Medeni Usul ve İcra ve İflas Hukuku Anabilim Dalı/ESKİŞEHİR, **e-posta:** takkaya@anadolu.edu.tr, **ORCID:** 0000-0001-6821-2841,

****Arş. Gör.**, Anadolu Üniversitesi Hukuk Fakültesi, Medeni Usul ve İcra ve İflas Hukuku Anabilim Dalı/ESKİŞEHİR, **e-posta:** gokcevarol@anadolu.edu.tr, **ORCID:** 0000-0002-9073-9292, **DOI:** 10.34246/ahbvuhfd.1348518.

- Atif Şekli/ **Cite As:** Akkaya T/ Varol Karaosmanoğlu G, “İcra Hukukunda Muhafazasına Gerek Kalmayan Malların Tasfiyesi (İİK m. 88/A)”, *AHBVÜ Hukuk Fakültesi Dergisi*, 28(1), 2024, s.3-39
- **İntihal / Plagiarism:** Bu makale intihal programında taranmış ve en az iki hakem incelemesinden geçmiştir. / *This article has been scanned via a plagiarism software and reviewed by at least two referees.*

hususlar tespit edilerek olması gereken hukuk bakımından öneriler ortaya konulmuştur.

Anahtar Kelimeler: 7445 Sayılı Kanun, Haciz, Muhafaza, Yediemin, Tasfiye.

ABSTRACT

With the amendment made by Law No. 7445, Article 88/a, and Provisional Article 20 as a transitional provision were added to the Enforcement and Bankruptcy Law. The reason for the introduction of the related article is to regulate the liquidation process in detail for the goods that do not need to be preserved. The liquidation of the goods that do not need to be preserved under the new article is regulated in more detail when it is compared to the repealed Article 88/6, which was brought into the Enforcement and Bankruptcy Law with Law No. 6532. According to the Article 88/a of the Enforcement and Bankruptcy Law, it is aimed to return the goods that do not need to be preserved to the relevant person first. If the goods are not taken by the individual concerned, it is foreseen to proceed to the liquidation process. In the liquidation process, a dual distinction was made between the sale of the goods by auction and the sale through the transfer of ownership of the goods. Again, in the liquidation process, differences are foreseen between the registered goods and the unregistered goods. In this study, the conditions and procedures for the liquidation of goods that no longer need to be preserved under the new Article 88/a have been examined. Additionally, certain aspects that we believe disrupt the balance of interests between the creditor and debtor have been identified, and de lege ferenda recommendations have been proposed.

Keywords: Law No. 7445, Seizure, Conservation, Trustee, Liquidation.

EXTENDED ABSTRACT

With the amendment made by Law No. 7445, Article 88/a was added to the Enforcement and Bankruptcy Law, and the liquidation of properties that do not need to be preserved is regulated in more detail than the repealed Article 88/6. According to the provision of Article 88/a, the aim is for the goods that do not need to be preserved to be returned to the relevant individual first, and if the goods are not received by the relevant individual, the liquidation process is envisaged. During the liquidation process; a twofold distinction has been made: the sale of goods through auction and the sale through transfer of ownership of the goods.

During the liquidation process, differences are foreseen between registered goods and unregistered goods. For goods registered in the registry, the liquidation procedure must first be carried out by selling the goods through auction, and when this is not possible, the liquidation procedure must be carried out ex officio by the authorized enforcement office. For goods that are not registered in the registry, an ex officio liquidation procedure will be carried out by directly transferring the ownership of the goods to the trustee or the Turkish Red Crescent, without selling through auction.

Liquidation by transfer of ownership of the property is stated in the law; liquidation by transferring the ownership of the goods to the trustee, liquidation by transferring the ownership of the registered goods to the Machinery and Chemical Industry Joint Stock Company, and liquidation by transferring the ownership of the goods to the Turkish Red Crescent. The debtor shall pay the trustee fee for the property that does not need to be preserved during the transfer of the property to the trustee to be delivered to the debtor. In our opinion, holding the debtor responsible for the trustee fee in any case so that the property can be delivered to the debtor, and liquidating the property by selling it against the will of the debtor in case the trustee fee is not paid within the due date, constitutes a violation of the general principles of enforcement law, balance of interests, and the right to property and freedom to seek rights guaranteed by the Constitution. Although the transfer of ownership of the goods to the trustee or the Machinery and Chemical Industry Joint Stock Company is essentially a liquidation procedure by sale, the transfer of ownership to the Turkish Red Crescent could not be described as liquidation by sale since it is free of charge. If the liquidation procedures regarding the goods that do not need to be preserved are carried out against the law, do not comply with the characteristics of the concrete case, or if the fulfillment of the right is avoided and delayed, complaints may be filed by the relevant parties.

If the enforcement office determines that the necessary conditions for liquidation by transfer of ownership of the property are met, it sends the file to the enforcement court. The enforcement court makes a final decision to accept or reject the request by examining the file regarding the request for transfer of property. If the enforcement court determines that the necessary conditions for the transfer of ownership of the property to the trustee are met and that the transactions are carried out by the enforcement office by the law, it decides to accept the request. otherwise, it decides to reject the request. In our opinion, the trial conducted by the enforcement court is an uncontested jurisdiction.

If the amount paid to the file at the end of the liquidation by Article 88/a covers the expenses incurred from the budget of the Ministry of Justice, the state will not have any receivables regarding the liquidation procedures. However, if the amount paid does not cover the expenses incurred from the Ministry's budget, the enforcement office notifies the collection office to collect the remaining expenses from the debtor by Article 6183. In our opinion, it is incomplete and problematic to hold the debtor solely responsible for the expenses incurred by the Ministry with this regulation. In terms of the applicable law, if it is understood that the creditor is inaccurate in the pursuit or if the seizure is lifted due to the negligence of the creditor and there is no need to preserve the seized property, liquidation costs paid by the Ministry by Article 88/a must be collected from the creditor by the provisions of Article 6183.

GİRİŞ

7445 sayılı Kanunla¹ düzenleme yapılmadan önce muhafazasına gerek kalmayan mallarla ilgili işlemler ve tasfiye süreci 6352 sayılı Kanunla² değiştirilen İcra ve İflas Kanunu³ (İİK) m. 88/6'da ve İİK Geçici Madde 11'de düzenlenmiştir⁴. 6352 sayılı Kanunun İİK'nın 88'inci maddesini değiştiren ve Geçici Madde 11'i ihdas eden 17 ve 38'inci maddeleri, 6352 sayılı Kanun Resmî Gazetede yayınlandığı tarih olan 5 Temmuz 2012 tarihinden itibaren altı ay sonra 5 Ocak 2013 tarihinde yürürlüğe girmiştir. 6352 sayılı Kanunun ilgili madde amacına göre, uygulamada bazı yediemin depolarının gerekli altyapı ve donanımına sahip olmadan uygunsuz fiziki ortamlarda hizmet vermesi, bu depolarda bulunan malların muhafazasında ve denetiminde büyük zorluklar yaşandığına yönelik şikâyetler bulunması, yasal bir düzenleme bulunmaması nedeniyle, uygulamada denetimsiz çalışan yediemin depolarına hukukî bir altyapı hazırlanması ve bu depoların daha verimli işletilebilmesi amacıyla, hacizli malların Adalet Bakanlığına ait yediemin depolarında veya bu Bakanlık tarafından işletme yetki belgesi verilen gerçek veya tüzel kişilere ait lisanslı yediemin depolarında muhafaza edilmesi hükme bağlanmıştır⁵.

Bu düzenlemeler uyarınca, icra dairesi, depo ve garajlarda ve yediemin olarak kendisine hacedilen malın bırakılmış olduğu üçüncü kişilerde saklanıp da hukuken artık muhafazasına gerek kalmayan malı, vereceği uygun süre içinde geri almasını ilgililere re'sen bildirmekteydi. Verilen süre içinde eşya geri alınmazsa, icra müdürü icra mahkemesinin kararı ile taşınır mal satışlarına

ilişkin hükümler uyarınca bunları satarak elde edilen miktardan muhafaza ve satış giderlerini ödemekteydi; artan miktar ise İİK m. 9'a göre muhafaza olunmaktaydı. Kanuna göre, bu konuda ortaya çıkan ihtilaflara bakmakla görevli mahkeme icra mahkemesi olarak düzenlenmiştir.

6352 sayılı Kanun ile İİK'ya eklenen Geçici Madde 11 ise, bu kanun maddesinin yürürlüğe girdiği tarih itibariyle mevcut depo ve garajlarda muhafaza edilen ancak hukuken muhafazasına gerek kalmayan mallarla ilgili tasfiyenin nasıl yapılacağını düzenlemiştir⁶. Bu hükme göre mevcut depo ve garajlarda muhafaza edilen ancak hukuken muhafazasına gerek kalmayan malların, anılan maddenin yürürlüğe girdiği tarihten itibaren bir ay içinde teslim alınması için icra müdürü tarafından ilgisine re'sen bildirim yapılması; ilgisine tebligat yapılamazsa veya verilen süre içinde mal geri alınmazsa, üç ay içinde, 88 inci maddenin altıncı fıkrası hükmü uyarınca satış işlemi yapılması; satış yapılamazsa Adalet Bakanlığı tarafından görevlendirilecek icra müdürünün başkanlığında; kaymakamlık, belediye, ilgili yer baro başkanlığı ve ticaret odası tarafından bildirilecek birer kişinin katılımıyla oluşturulacak değer tespit komisyonu tarafından tespit edilecek değer üzerinden, yedieminin alacağına mahsup için malın mülkiyetinin yediemine devredilmesi öngörülmüştür. Eğer komisyon malın ekonomik bir değerinin kalmadığına karar verirse, malın bir tutanakla imha edilmesine imkân tanınmıştır. Satılan veya mülkiyeti devredilen malın bedelinden, muhafaza ve diğer giderler mahsup edildikten sonra, varsa artan miktarın talep halinde ilgisine ödeneceği de hükümde düzenlenmiştir. Geçici Madde 11 sadece 6352 sayılı Kanunun yürürlüğe girdiği tarihte mevcut depo ve garajlarda muhafaza altına alınan mallar hakkında uygulanma imkanına sahip olup 6352 sayılı Kanunun yürürlüğe girdiği tarihten sonra muhafazasına gerek kalmayan mallar hakkında ise İİK m. 88/6 hükmü uygulanmıştır.

İİK'ya eklenen yeni m. 88/a ise eski İİK m. 88/6'daki ve Geçici Madde 11'deki düzenlemeyi genişleterek, yedieminde veya lisanslı yediemin depolarında muhafaza altına alınan ancak artık hukuken muhafazasına gerek kalmayan malların tasfiyesini daha ayrıntılı biçimde düzenlemiştir.

¹ 05.04.2023 tarihli ve 32154 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir.

² 05.07.2012 tarihli ve 28344 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir.

³ 09.06.1932 tarihli ve 2128 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir.

⁴ 6352 sayılı Kanunla İİK'da yapılan değişiklikler hakkında bkz. Hakan Pekcanitez/Evrım Erişir, "6352 Sayılı Kanunla İcra Ve İflas Kanununda Yapılan Değişikliklerin Zaman İtibariyle Uygulanması", Yasa İzleme, Ankara Barosu Yasa İzleme Enstitüsü, <<http://yasaizleme.org.tr/6352-sayili-kanunla-icra-ve-iflas-kanununda-yapilan-degisikliklerin-zaman-itibariyle-uygulanmasi/>>, Erişim Tarihi 29 Mayıs 2023; Cenk Akil, Üçüncü Yargı Paketinin İcra ve İflas Kanunu'na İlişkin Hükümlerinin Değerlendirilmesi, Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi, 29(3), 2013, Erişim Tarihi 29 Mayıs 2023, s. 219-277; Talih Uyar/ Alper Uyar/ Cüneyt Uyar, "6352 Sayılı, 2.7.2012 Tarihli Kanunla ve 6103 Sayılı, 14.1.2011 Tarihli Kanun İle İcra Ve İflas Kanunu'nda Yapılan Değişiklikler, Getirilen Yenilikler Ve Bu Konulara İlişkin Son İçtihatlar", <<http://baro.izmirbarosu.org.tr/IzmirBaro/pdf/yayinlar/%C4%B0CRA%20K%C4%B0TAP.pdf>>, Erişim Tarihi 06 Temmuz 2023.

⁵ 6352 sayılı Kanun Madde Gereği, <<https://cdn.tbmm.gov.tr/KKBSPublicFile/D24/Y2/T1/DosyaKomisyonRaporunuVerdi/febecda9-a83b-4237-9b33-ea38071cf0f5.pdf>>, Erişim Tarihi 29 Mayıs 2023.

⁶ "Öte yandan lisans alamayan mevcut depo ve garajlarda muhafaza edilen ancak hukuken muhafazasına gerek kalmayan malların tasfiye usulüne ilişkin geçiş hükmü getirilmektedir." 6352 s. K. Madde Gereği, <<https://cdn.tbmm.gov.tr/KKBSPublicFile/D24/Y2/T1/DosyaKomisyonRaporunuVerdi/febecda9-a83b-4237-9b33-ea38071cf0f5.pdf>>, Erişim Tarihi 29 Mayıs 2023; Adalet Bakanlığı tarafından o dönemde 1 yıl içinde lisanslı yediemin depoları kurulacak, lisanslı yediemin depoları yürürlüğe girene kadar Geçici Madde 11'de öngörülen depo ve garajlarda muhafaza işlemlerine devam edilecektir. Akil, s. 272.

Eski (mülga m. 88/6) ve yeni düzenlemenin ortak noktası, icra takibinde haczin kalkması sebebiyle muhafazasına gerek kalmayan malların öncelikle ilgisine iade edilmesini, bu mümkün olmadığı takdirde ise malın açık artırma yoluyla satılmasını ve elde edilen gelirle malın muhafaza ve satış giderlerinin öncelikle ödenmesini sağlamaktır. Yeni düzenlemenin eskisinden temel farkı ise malın teslim alınması ve satış ihtimallerinin gerçekleşmemesi halinde, muhafazası gerekli olmayan malın icra dairesi tarafından re'sen tasfiyesi sürecini de düzenlemesidir⁷. Ayrıca eski düzenlemede icra dairesinin re'sen satış yapabilmesi için icra mahkemesinden karar alması gerekli olmasına rağmen, yeni düzenlemede icra dairesi icra mahkemesine başvurmadan, muhafazası gerekli olmayan malın satışını yapabilir. Bu çalışmada yeni İİK m. 88/a düzenlemesi uyarınca hukuken muhafazasına gerek kalmayan malların tasfiye usulü incelenmiştir.

Muhafazası gerekli olmayan malların tasfiyesini düzenleyen 88/a maddesi, 7445 sayılı Kanunun Resmî Gazetede yayımlandığı 5 Nisan 2023 tarihinde yürürlüğe girmiştir. Maddenin yürürlüğe girdiği tarihten sonraki dönemde, muhafazasına gerek kalmayan malların tasfiyesi İİK m. 88/a hükmüne göre gerçekleştirilecektir. Diğer yandan 7445 sayılı Kanun ile İİK'ya eklenen Geçici 20'nci madde uyarınca, İİK m. 88/a hükmünün yürürlüğe girdiği tarihten önce muhafaza işleminin dayanağı olan haczin kalkmış olması durumunda, muhafazası gerekli olmayan malların tasfiye usulü ise İİK Geçici Madde 20'de düzenlenmiştir. Kanun koyucu 5 Nisan 2023 tarihinden önce üzerindeki haciz kalkan malların tasfiyesini, Geçici Madde 20 ile farklı olarak düzenlemiştir. Geçici Madde 20 ile ilgili İcra ve İflâs Kanununun Geçici 20'nci Maddesinin Uygulanmasına İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Tebliğ⁸ (Makalede Tebliğ olarak anılmıştır) çıkarılmıştır. Bu çalışmada Geçici Madde 20'de düzenlenen tasfiye usulü ayrıntılı olarak incelenmemiştir; sadece söz konusu malların tasfiyesi bakımından temel ve farklı noktalara çalışmanın sonunda işaret edilmiştir. Çalışmanın yapıldığı sırada İİK m.88/a ile ilgili bir yönetmelik henüz yürürlüğe girmemiş olsa da

⁷ Mülga m. 88/6'ya kıyasla getirilen hükmün amacı, muhafazasına gerek kalmayan malların olabildiğince hızlı ve lüzumu halinde hurda değerine satışının sağlanmasıdır. Maddenin bir başka amacı ise yediemin elinde kalan malların, yedieminler tarafından usulsüz şekilde satışının önüne geçilmesidir. Barış Toraman/ Hakan Hasırcı "Yedinci Yargı Paketi (7445 Sayılı Kanun) ve Takip Hukuku: Tespit ve Değerlendirmeler", *Medeni Usûl ve İcra İflâs Hukuku Dergisi*, 19 (54), 2023, s. 28.

⁸ 18.10.2023 tarihli ve 32343 Sayılı Resmî Gazete'de yayımlanarak, 31.10.2023 tarihinde yürürlüğe girmiştir Tebliğ m. 24).

kanaatimizce Tebliğ çıkarılacak olan yönetmelik hakkında fikir verebilecek niteliktedir. Bu nedenle çalışmanın ilgili yerlerinde Tebliğ hükümleri dikkate alınarak da değerlendirmede bulunulmuştur.

I. İİK M. 88/A'YA GÖRE YAPILACAK TASFİYENİN ŞARTLARI

A. Muhafaza İşleminin Dayanağı Olan Haczin Kalkmış Olması

Maddenin uygulama kapsamının belirlenmesi bakımından öncelikle haciz işlemi, haciz işleminin türleri, haczin konusu ve hacizde muhafaza tedbirleri hususlarının incelenmesi gerekir.

Haciz bir para alacağının elde edilmesi için borçluya ait mal, hak ve alacaklara hukuken el konulmasıdır⁹. Haczin konusu taşınır mallar, taşınmazlar ve borçluya ait diğer haklar ve alacaklar olabilir. İİK m. 88/a kapsamında tasfiyeye tabi tutulacak mallar daha ziyade taşınır mallar olup taşınmaz malların 88/a kapsamında tasfiyesi mümkün değildir.

İkinci olarak madde kapsamında tasfiyeye konu olabilecek hacizli mallar muhafaza tedbiri uygulanmış ve bu kapsamda yedieminine teslim edilmiş olan mallardır. İcra ve İflâs Kanunu uyarınca mallara fiilen el konulması, haciz işlemi değil haczin devamı niteliğindeki bir muhafaza tedbiridir. Ancak İİK m.88¹⁰ gibi bazı hallerde, kanun mallara fiilen el konulmasını haczin tamamlanması için şart olarak öngörmüştür. İİK m.88/a "*paraları, banknotları, hamiline ait senetleri, poliçeler ve sair cirosu kabil senetler ile altın, gümüş ve diğer kıymetli şeyler dışındaki taşınır malları*" konu alan bir madde hükmüdür. Zira "*haczolunan paraları, banknotları, hamiline ait senetleri, poliçeler ve sair*

⁹ Saim Üstündağ, *İcra Hukukunun Esasları*, Fakülteler Matbaası, 2004, s.143; Murat Atal/ İbrahim Ermenek/ Ersin Erdoğan, *İcra ve İflâs Hukuku*, 7. Bası, Yetkin Yayınları, 2023, s. 183; Ramazan Arslan/ Ejder Yılmaz/Sema Taşpınar Ayvaz/ Emel Hanağası, *İcra ve İflâs Hukuku*, 8. Bası, Yetkin Yayınları, 2022, s. 296; Mehmet Kamil Yıldırım/ Nevhis Deren Yıldırım, *İcra ve İflâs Hukuku*, Beta Yayınları, 2021, s. 169; Şanal Görgün/ Levent Börü/ Mehmet Kodakoğlu, *İcra ve İflâs Hukuku*, 4. Bası, Yetkin Yayınları, 2023, s. 147; Hakan Pekcanitez/ Oğuz Atalay/ Meral Sungurtekin Özkan/ Muhammet Özekes, *İcra ve İflâs Hukuku*, 10. Bası, On İki Levha Yayınları, 2023, s. 161; Ejder Yılmaz, *İcra ve İflâs Kanunu Şerhi*, Yetkin Yayınları, 2016, s. 447; Timuçin Muşul, *İcra ve İflâs Hukuku Esasları*, Adalet Yayınları, 2017, s. 345; Baki Kuru/ Burak Aydın, *İstinâf Sistemine Göre Yazılmış İcra ve İflâs Hukuku*, 7.Bası, Yetkin Yayınları, 2022, s. 143; İlhan Postacıoğlu/ Sümer Altay, *İcra Hukuku Esasları*, Vedat Kitapçılık, 2010, s. 359; İbrahim Aşık/ Yakup Oruç/ Ozan Tok/ Ömer Faruk Saçar, *İcra ve İflâs Hukuku*, 2.Bası, Seçkin Yayınları, 2023, s.147; Abdürrahim Karlı, *İcra ve İflâs Hukuku*, 4. Bası, Filiz Kitabevi, 2022, s. 335.

¹⁰ "*Haczolunan paraları, banknotları, hamiline ait senetleri, poliçeler ve sair cirosu kabil senetler ile altın, gümüş ve diğer kıymetli şeyleri icra dairesi muhafaza eder.*" (İİK m.88/1).

cirosu kabil senetler ile altın, gümüş ve diğer kıymetli şeyler dışındaki taşınır mallar masrafi peşinen alacaklıdan alınarak muhafaza altına alınır (İİK m.88/1)”. Üzerinde haciz uygulanmış ancak muhafaza altına alınmamış mallar zaten borçlunun elinde olacağından veya siciline şerh düşülmek suretiyle haciz işlemi uygulandığından ve haczin kalkmasıyla birlikte kendiliğinden borçlu bu mallar üzerinde tasarruf edebilir hale geldiğinden, ayrıca İİK m. 88/a uyarınca işlem yapılmasına veya tasfiye süresi başlatılmasına gerek yoktur.

İİK m. 88/a'nın farklı haciz türlerinde de uygulanıp uygulanmayacağı yanıtlanması gereken sorulardan biridir. Belirtmek gerekir ki Kanun haciz türleri bakımından bir ayırım yapmamış, muhafaza işleminin dayanağı olan haczin kalkmış olmasını tasfiye sürecinin başlatılması için yeterli görmüştür. İcra ve İflas Kanununda şartları ve etkileri farklılık arz eden haciz türleri düzenlenmiştir. Bu bağlamda haciz işlemi, kesin haciz, tamamlama haczi, geçici haciz ve ihtiyati haciz olmak üzere dörde ayrılmıştır.

Bu bağlamda haciz türlerine daha yakından bakmak gerekirse, kesin haciz, ilamlı veya ilamsız icra takibinde takibin kesinleşmesi üzerine, borçlunun malları üzerine uygulanan ve alacaklıya satış talep etme yetkisi veren haciz türüdür¹¹. Kesin haciz çeşitli nedenlerle kalkabilir. Örneğin, alacaklının süresi içinde satış talep etmemesi¹², borçlu tarafından açılan menfi tespit davasının mahkeme tarafından tamamen kabul edilmesi ve hükmün kesinleşmesi, borçlunun borcunu ödemesi, şartlarının mevcut olması halinde icra takibinin iptaline karar verilmesi veya istihkak davasına konu olan bir mal bakımından haczedilen malın mülkiyetinin borçluya ait olmadığına anlaşılması halinde mal üzerindeki haciz kalkar. Haciz örnek olarak saydığımız durumlarda kanun gereği veya alacaklının ya da borçlunun talebiyle ortadan kalkabilir. Bu durumda, haczedilen ve muhafaza altına alınan malın artık yedieminde kalmasına ihtiyaç kalmaz¹³. Kesin haczin kalkması halinde, muhafaza altına

¹¹ Arslan/ Yılmaz/ Taşpınar Ayvaz/ Hanağası, s. 296; Atalı/ Ermenek/ Erdoğan, s. 184; Görgün/ Börü/ Kodakoğlu, s. 147; Pekcanitez/ Atalay/ Sungurtekin Özkan/ Özekes, s. 161; Muşul, s. 345; Yılmaz, s. 447; Kuru/Aydın, s. 143; Karşlı, s.335; Aşık/ Oruç/ Tok/ Saçar, s.152.

¹² “Satış isteme süresi taşınır taşınmaz ve alacak hakları için kesin hacizden itibaren bir yıldır (İİK m.106/II ve İİK m.115/VII).” “Bu süre içerisinde satış talep edilmezse hacizli mallar üzerindeki haciz düşer; fakat takip derdest kalır (İİK m.110/1).”

¹³ “Davacı tarafından haczedilerek özel depo sahibi davalı yedieminde teslim edilen aracın üzerindeki haciz, süresinde satış istenmediğinden 16/10/2008 tarihinde düşmüş olup artık yedieminde muhafazasına gerek kalmamıştır. Davacı, aracın davalıya teslim edildiği 16/10/2007 tarihten haczin düştüğü tarihe İ.İ.K'nun 88/5. maddesi uyarınca yasal prosedürün başlatılması için geçecek makul sürenin eklenmesi ile bulunacak tarihe kadar tarife göre belirlenecek yedieminlik ücretinden davalıya karşı sorumludur.” Yargıtay 4. HD. E.

alınmış olan mallar hakkında İİK m. 88/a hükmüne göre tasfiye süreci işletilir.

Haciz türleri arasında sayılan ilave haciz ve tamamlama haczi nedeniyle muhafaza altına alınan mallar için de m. 88/a da belirlenen tasfiye usulü uygulanabilir. İlave haciz, hacze iştirak halinde haczedilen malların hacze iştirak eden alacaklıların alacağını karşılamayacağına anlaşılması halinde talep üzerine borçlunun alacaklara yetecek diğer mallarının haczedilmesidir¹⁴. Tamamlama haczi ise satış aşamasında satılan malların alacağı karşılamaya yetmemesi halinde borçlunun malları üzerine haciz konulmasıdır¹⁵. Hangi sebeple olursa olsun haczedilen ve muhafaza altına alınan mallar üzerindeki haciz kalkarsa, İİK m. 88/a'da belirlenen tasfiye süreci başlatılabilir.

Geçici haciz, imzaya itiraz üzerine alacaklının başvurduğu itirazın geçici kaldırılması yargılaması sonucunda geçici kaldırma kararı verilmesi durumunda alacaklının isteyebileceği haciz türüdür (İİK m 69/1)¹⁶. Borçlu, geçici kaldırma kararı üzerine yedi gün içerisinde borçtan kurtulma davası açmaz ya da açmasına rağmen davayı kaybedecek olur ise geçici haciz kesin hacze dönüşür (İİK m. 69/3). Kanaatimizce İİK m.88/a geçici haczin ortadan kalkması bakımından da uygulama alanı bulur. Örneğin, borçlunun açtığı borçtan kurtulma davası kabul edilip geçici haciz ortadan kalkarsa İİK m.88/a hükmü uygulanır.

İhtiyati haciz ise rehlinle teminat altına alınmamış bir para alacağının ödenmesini güvence altına almak için Kanun'da öngörülen koşullar çerçevesinde mahkeme kararı ile borçlunun malvarlığı değerlerine el konulmasını sağlayan bir geçici hukuki korumadır¹⁷. İhtiyati haciz de özel hüküm bulunmayan hallerde, hacze ilişkin genel hükümlere göre icra edilir. Buna göre, ihtiyaten haczedilen mallar da icra dairesi tarafından muhafaza altına alınabilir ve yedieminde teslim edilebilir. İhtiyati haciz borçlunun itirazı

2014/1475, K. 2014/3702, T. 50.03.2014.

¹⁴ Atalı/ Ermenek/ Erdoğan, s. 186; Arslan/ Yılmaz/ Taşpınar Ayvaz/ Hanağası, s. 297; Aşık/ Oruç/ Tok/ Saçar, s. 152; Karşlı, s.409.

¹⁵ Atalı/ Ermenek/ Erdoğan, s. 186; Arslan/ Yılmaz/ Taşpınar Ayvaz/ Hanağası, s. 297; Aşık/ Oruç/ Tok/ Saçar, s.152.

¹⁶ Atalı/ Ermenek/ Erdoğan, s. 185; Arslan/ Yılmaz/ Taşpınar Ayvaz/ Hanağası, s. 296; Pekcanitez/ Atalay/ Sungurtekin Özkan/ Özekes, s. 161; Yılmaz, s. 900 vd.; Kuru/Aydın, s. 144; Aşık/ Oruç/ Tok/ Saçar, s.152.

¹⁷ Atalı/ Ermenek/ Erdoğan, s. 186; Arslan/ Yılmaz/ Taşpınar Ayvaz/ Hanağası, s. 297; Pekcanitez/Atalay/ Sungurtekin Özkan/ Özekes, s. 161; Yılmaz, s. 1089; Kuru/ Aydın, s. 347; Aşık/ Oruç/ Tok/ Saçar, s.152.

üzerine kaldırılabilir gibi, ihtiyati haciz kararının verilmesinden sonra, süresi içinde haczin icrasının talep edilmemesi veya icrası talep edilmiş olup da dava ve takipten önce ihtiyati haciz kararı verilmesi halinde, kanunda belirlenen süre içinde dava açılmaması veya takip başlatılmaması halinde de kendiliğinden kalkabilir. Sonuç olarak, ihtiyati haczin hukuken ortadan kalktığı hallerde de kanunun lafzı gereği, İİK m.88/a hükmü uygulama alanı bulur.

B. Malın Muhafaza Altına Alınmış Olması ve Yedieminde Bulunması

İİK m. 88/a kapsamında tasfiye işlemleri yapılabilmesi için gerekli diğer şart, haczedilen malın muhafaza altına alınmış ve yedieminde teslim edilmiş olmasıdır. Diğer taşınır mallar, masrafi peşinen alacaklıdan alınarak muhafaza altına alınır.

Kanuna göre, “*haczedilen taşınır mallar, alacaklı muvafakat ederse, istenildiği zaman verilmek şartıyla, muvakkaten borçlu yedinde veya üçüncü şahıs nezdinde bırakılabilir. Alacaklı muvafakat etmediği takdirde ise mal yedieminde bırakılabilir (İİK m. 88/2)*”. Borçlu yedinde bırakılan mallar üzerinde haciz kalkarsa, İİK m. 88/a hükmü uygulanamaz. Zira haczedilen mal zaten borçlunun elinde bırakıldığından malın iade edilmesine ve tasfiye sürecini işletmeye gerek kalmaz.

Kanun koyucu bazı hallerde taşınır malların muhafaza altına alınmasını ve yediemin depolarına bırakılmasını şarta bağlamıştır¹⁸. “*Üçüncü şahsın elinde bulunan taşınır mallar haczedildiğinde, üçüncü şahıs kabul ederse haczedilen mal üçüncü şahsa yediemin olarak bırakılır (İİK m.88/2)*”. Üçüncü şahıs taşınır malın kendi yedinde kalmasını kabul etmezse, mal yediemin depolarına bırakılabilir. Üçüncü kişi elinde haczedilen kendisine bırakılan mallar bakımından da İİK m. 88/a’da belirtilen tasfiye usulü uygulanmaz. Zira bu mallar zaten üçüncü kişinin elinde haczedilmiş ve bırakılmış olduğundan, haczin kalkması halinde üçüncü kişide kalmaya devam eder. Buna karşılık üçüncü kişinin muvafakat etmemesi nedeniyle mal bir başka gerçek veya tüzel kişiye yediemin olarak bırakılmışsa İİK m. 89 hükmü uygulanmalıdır.

“*Ticari işletme rehni kapsamındaki taşınırlar ise ancak icra dairesince satılmalarına karar verilmesinden sonra muhafaza altına alınabilir (İİK m.88/*

¹⁸ Arslan/ Yılmaz/ Taşpınar Ayvaz/ Hanağası, s. 314; Pekcanitez/ Atalay/ Sungurtekin Özkan/ Özekes, s. 177; Kuru/ Aydın, s. 151; Haluk Eruygur, *Yedieminlik*, Yetkin Yayınları, 2008, s. 144 vd.

IV)”. Buna göre, ticari işletme rehni kapsamındaki mallar, muhafaza altına alınmış ve yedieminde teslim edilmiş olmak koşuluyla İİK m. 88/a kapsamında tasfiyeye tâbi olabilirler.

Kanun koyucu bazı hallerde, taşınır malın muhafaza altına alınmasını ve yedieminde bırakılmasını yasaklamıştır¹⁹. “*Türkiye’nin taraf olduğu uluslararası antlaşma hükümleri saklı kalmak kaydıyla, yabancı devlet başkanı, parlamento başkanı, hükümet başkanı veya hükümet üyelerini taşıyan ulaşım araçları, bu kişiler Türkiye’de buldukları sürece, muhafaza altına alınmaz ve yedieminde bırakılmaz (İİK m.88/3)*”.

Kanun, malların yedieminde bulunmasından söz etmiş ancak yedieminin statüsü konusunda bir ayırım yapmamıştır. Buna göre, İİK kapsamında haczedilen mal yediemin olarak kendilerine bırakılabilen gerçek ve tüzel kişilerde bulunan mallar bu hüküm kapsamına girebilir. Haczedilen mallar, Adalet Bakanlığı tarafından yetki verilen gerçek veya tüzel kişilere ait lisanslı yediemin depolarında ve özel depo ve garajlarda muhafaza edilir (İİK m.88/5, Lisanslı Yediemin Depoları Yönetmeliği²⁰ 18/1, Lisanslı Yediemin Depoları Yönetmeliği Ücret Tarifesi m. 1). Yediemin depolarında muhafaza altına alınan mallar üç kategori esas alınarak belirlenmiştir: Motorlu taşıtlar, diğer mahcuz taşınır mallar ve hacizli olmayan taşınır mallar. (Lisanslı Yediemin Depoları Yönetmeliği Ücret Tarifesi Ek). İİK m.88/a hükmünün uygulama alanı bulması için ilk iki kategorideki mallarda, muhafaza işleminin dayanağı olan haczin kalkmış olması gerekir.

Haczedilen taşınır mallar kural olarak lisanslı yediemin depolarında muhafaza altına alınır. Bununla birlikte haczedilen taşınırlar, lisanslı yediemin depoları dışında kalan bir üçüncü kişiye de yediemin olarak bırakılabilir. Bu nedenle hacizli mal yediemin olarak kendisine bırakılan üçüncü kişilerde bulunan mallar bakımından da şartları varsa re’sen tasfiye hükümleri uygulanabilir²¹.

¹⁹ Pekcanitez/ Atalay/ Sungurtekin Özkan/ Özekes, s. 177.

²⁰ 23.08.2016 tarihli ve 29810 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir.

²¹ “*İİK’nın 88/6. maddesine göre; icra dairesi, depo ve garajlarda ve yediemin olarak kendisine haczedilen malın bırakılmış olduğu üçüncü kişilerde saklanıp da hukuken artık muhafazasına gerek kalmayan malı, vereceği uygun süre içinde geri almasını ilgililere re’sen bildirir.*” Yargıtay 12. HD. E. 2015/34519, K. 2016/12456, T. 27.04.2016.

C. İcra Dairesinden Gönderilen İhtara Rağmen Malın Borçlu Tarafından Teslim Alınmamış Olması

1. Borçluya Tebligat Yapılarak Malın Teslim Alınması İçin 10 Günlük Kesin Süre Verilmesi

Haczedilerek muhafaza altına alınan taşınır malların İİK m. 88/a ya göre, “tasfiye edilebilmesi için icra dairesi tarafından borçluya tebliğ tarihinden itibaren 10 günlük kesin süre içerisinde yedieminlik ücretini yatırmak suretiyle malı teslim alabileceği; aksi halde malın tasfiye edileceği ihtar edilir (İİK m.88/a)”. Borçluya verilen süre tebligatla işleme başlar. İcra ve İflas Kanunu’na göre icra tebliğlerinde Tebligat Kanunu²² hükümleri uygulanır (İİK m. 21 ve İİK m.57).

2. Borçluya Tebligat Yapılmadan Önce Gerçekleştirilecek İşlemler

Kanunda belirlenen bazı durumlarda, icra dairesi tarafından İİK m. 88/a/2 uyarınca borçluya tebligat çıkarılmadan önce tamamlanması gereken işlemler vardır. Bu durumlardan biri, muhafaza altına alınan mal üzerinde 6183 sayılı Kanun uyarınca konulmuş haciz bulunmasıdır. “Tasfiye konusu mal üzerinde 6183 sayılı Kanun uyarınca haciz bulunması halinde, icra dairesi, borçluya tebligat çıkarmadan önce tahsil dairesine tebligat çıkararak tebliğ tarihinden itibaren bir ay içinde muhafaza ve/veya satış işlemlerini yapmak üzere malı teslim alması gerektiğini, aksi halde malın bu madde uyarınca tasfiye edileceğini bildirir (İİK 88/a-12)”. Tahsil dairesi tebliğden itibaren bir ay içinde hacizli malı teslim alırsa, İİK m. 88/a ya göre tasfiye mümkün olmaz. Buna karşılık bu süre içinde mal teslim alınmazsa, öncelikle malı teslim alması ihtar borçluya tebliğ edilir ve borçlu malı teslim almazsa tasfiyeye devam edilir.

Malı teslim alması için borçluya tebligat yapılmadan önce tamamlanması gereken bir başka işlem daha bulunmaktadır. Kanuna göre, “Tasfiye konusu malın 27/10/1999 tarihli ve 4458 sayılı Gümrük Kanunu kapsamında serbest dolaşımında olmaması²³ halinde ise icra dairesi, borçluya tebligat çıkarmadan

²² 19/2/1959 tarihli ve 10139 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir

²³ Gümrük bölgesindeki bir mal için kanunen ödenmesi gereken tüm vergilerin ödenmesi, ticaret politikasına ilişkin önlemlerin uygulanması, eşyanın ithal edilmesi için diğer gereken tüm işlemlerin tamamlanması halinde ilgili mal serbest dolaşımında kabul edilir (4458 Sayılı Gümrük Kanunu m.3/6-a). Diğer bir deyişle serbest dolaşımında olan eşya tüm gümrük işlemleri yapılmış eşyadır. Serbest dolaşımında bulunmayan mal ise serbest dolaşımında bulunan eşya dışında kalan diğer eşyaları ifade eder (4458 Sayılı Gümrük Kanunu m.3/6-b). İİK m.88/

önce gümrük idaresine tebligat çıkararak bir ay içinde gümrük işlemlerini yapmak üzere malı teslim alması gerektiğini, aksi halde malın İİK m. 88/a uyarınca tasfiye edileceğini bildirir (İİK 88/a-13)”. Borçluya tebligat yapılmadan önce Gümrük idaresine serbest dolaşımında olmayan mallar ile ilgili gümrük işlemlerinin yapılması gerektiği bildirilir. Gümrük idaresi bu ihtar üzerine, tebliğden itibaren 1 ay içinde malı teslim almalı ve gümrük işlemlerini yapmalıdır (İİK m.88/a-13); aksi halde malın tasfiyesine İİK m. 88/a’ya göre devam edilir. Gümrük İdaresi tarafından mal belirlenen süre içinde teslim alınırsa tasfiye sona ermiş olur (Kıyasen Geçici Madde 20’nin uygulanmasına ilişkin Tebliğ m. 8/4)

Kanun aynı mal üzerinde hem 6183 sayılı Kanun uyarınca haciz olması hem de malın serbest dolaşımında olmaması halinde öncelikle hangi işlemin yapılacağını açıkça belirtmemiştir. Tebliğde ise bu konuda açık düzenleme yapılmıştır. Esasında Tebliğ m. 88/a bakımından doğrudan hüküm içermemekteyse de kıyasen İİK’nın 88/a maddesi bakımından da uygulama alanı bulabilecek niteliktedir. Tebliğe göre, tasfiye konu mal için önce gümrük idaresi belirlenen süre içinde başvuru yapmalı, bu gerçekleşmediğinde ise tahsil dairesi tarafından süresi içinde başvuru yapılmalıdır (Tebliğ m. 8-9). Tebliğ hükmü de dikkate alındığında, kanımızca öncelikle gümrük idaresine malı teslim alması için tebligat yapılmalı, gümrük idaresi tarafından mal teslim alınmazsa tahsil dairesine malı teslim alması için tebligat yapılmalıdır. Gümrük idaresi malı teslim alırsa tasfiye tamamlanmış kabul edilir, gümrük idaresi malı teslim almaz ve tebligat üzerine süresi içinde tahsil dairesi teslim alırsa yine tasfiye tamamlanmış kabul edilir (Kıyasen Tebliğ m. 8/4).

3. Borçluya Yedieminlik Ücretini Ödeyerek Malı Teslim Alması için İhtar Yapılması

Haczedilen ve muhafaza altına alınan malla ilgili ortaya çıkabilecek masraflar, malın üzerinde fiili haciz uygulanmasından tasfiye başlayınca kadar olan çeşitli takip masrafları ile mal üzerindeki haczin kalkmasından tasfiye süreci sonra erinceye kadar yapılan masraflar olarak ikiye ayrılabilir. Çalışmada bu ikili ayrımı yapmamızın nedeni masraflardan kimin sorumlu olacağını açıklığa kavuşturmaya çalışmaktır, zira Kanunun düzenleme tarzı ve ifadesi tereddütlere ve karışıklığa yol açabilecek şekildedir.

“Haczedilen malların muhafazası aşamasındaki ücretler Adalet

a’da serbest dolaşımında olmayan eşya ile kastedilen henüz gümrük işlemleri tamamlanmayan eşyalardır.

Bakanlığı tarafından düzenlenecek tarifeye belirlenir (İİK m.88/5)”.²⁴

“Alacaklı muhafaza talep ettiyse satış giderlerini ve muhafaza giderlerini peşin olarak öder. Alacaklıdan Bakanlığın takdir edeceği muhafaza avansı da peşin olarak tahsil edilir. Muhafaza avansı hesaplanırken malın en az üç aylık muhafaza gideri dikkate alınır (Lisanslı Yediemin Depoları Yönetmeliği Ücret Tarifesi m.5/2)”.

“Gümrük antrepolarında bulunan malların haczine karar verilmesi halinde icra memuru, malın yediemin olarak antrepoda bırakılmasına karar verebilir. Bu yerlere bırakılan hacizli mallar hakkında gümrük antrepolarının tabi olduğu ücret tarifesi uygulanır (Lisanslı Yediemin Deposu Yönetmeliği m.18/5)”.

Yedieminde bulunan malların muhafaza masraflarının haciz kalkıncaya kadarki dönem için takip alacaklısı tarafından ödenmesi gerekir. *“Alacaklı haczedilen malların muhafaza, idare ve işletilmesi masraflarını istenildiği takdirde peşin olarak vermeye mecburdur (İİK m. 95)”.* Ayrıca, *“süresinde satış talep etmemesi veya satış talebini geri alıp da kanuni süresi içinde yenilememesi nedeniyle haczin kalkmasına sebebiyet veren alacaklı, o mala yönelik olarak, haczin konulması ve muhafazası gibi tüm giderlerden sorumlu olur (İİK m. 106/son)”.* Takip alacaklısı, Bakanlık tarafından belirlenen tarife göre ödenmesi gereken yediemin ücretini ödemezse, yediemin ödenmeyen muhafaza masrafları için alacaklıya karşı dava açabilir veya takip başlatabilir. Söz konusu davada görevli mahkeme genel hükümlere göre belirlendiğinden asliye hukuk mahkemesidir²⁴.

İİK m.88/a’ya göre borçlunun ödemesi gereken yedieminlik ücreti ise haczin uygulanmasından malın borçluya devrine kadar alınan muhafaza

²⁴ “Taraflar arasındaki akdi ilişki saklama sözleşmesine dayalı olup icra tetkik mercilerine itirazın iptali yolu ile talepte bulunulması ya da İİK 88/6 maddesi uyarınca uyumsuzluğun çözümünün istenilmesi, akdi ilişkiye dayanarak asliye hukuk mahkemesine başvurusunu engelleyecek hükümler değildir. Davacı, yargılama ve araştırması genel mahkemelere göre daha dar olan icra tetkik mercine başvuracağına her açıdan araştırma ve delil toplama hak ve yetkileri daha geniş olan asliye hukuk mahkemesine başvurarak kesin hüküm temin etme yoluna gidebilir. Kaldı ki, davacı ile davalı arasında saklama sözleşmesinden kaynaklanan davanın münhasıran tetkik mercinin görevinde olduğunu kabul etmek bir çok açıdan itirazın iptali davalarını ortadan kaldıracak nitelik taşımaktadır.” Yargıtay 4. HD, E. 2017/1749 K. 2019/5056 T. 6.11.2019. “Aynı Kanun’un 88/6. maddesi ise hacizli malların muhafaza tedbirlerine ilişkin olup, yediemin ücret alacağını kapsamamaktadır.” YHGK, E. 2017/2526, K. 2022/16, T. 18.1.2022. Kararda geçen eski 88/6’nın karşılığı yeni İİK m. 88/a düzenlemesidir.

tedbirlerine ilişkin masraflardır. Kanuna göre, haczin kalkması halinde malın borçluya teslim edilebilmesi için yedieminlik ücretlerinin borçlu tarafından ödenmesi gerekir. Tebliğde de Geçici Madde 20 bakımından yedieminlik ücretinin borçlu tarafından ödeneceği açıkça belirtilmiştir (Tebliğ m. 20/2). Kanımızca bu düzenleme, alacaklı ile borçlu arasındaki menfaat dengesini bozabilecek niteliktedir. Zira yedieminlik ücretinden her koşulda borçlunun sorumlu tutulmaması gerekir. Örneğin, bir malın satılması alacaklı tarafından kanuni süresi içinde talep edilmediği veya talep geri alınıp da süresi içinde yenilenmediği için haciz kalkarsa, haczin kalkmasına sebep olan alacaklı o mala yönelik olarak, haczin konulması ve muhafazası için yapılan tüm giderlerden sorumlu olur (İİK m.110/son). Kanunun malın borçluya teslim edilebilmesi için yedieminlik ücretinin ödenmesi konusunda borçluyu yükümlü kılması kanaatimizce İİK m. 110 ile çelişkili bir düzenlemedir²⁵. Buna karşılık borçlu haksızsa ve haczin kalkması borçlunun borcunu ödemesinden kaynaklanmışsa, bu durumda yedieminlik ücretinden borçlunun sorumlu tutulması gerekir. Sonuç olarak, malın borçluya teslim edilebilmesi için her halükârda yedieminlik ücretinden borçluyu sorumlu tutmak, yedieminlik ücretinin süresi içinde ödenmemesi halinde ise borçlunun iradesi dışında malı satarak tasfiye etmek icra hukukunun genel ilkelerine, menfaatler dengesine ve Anayasa ile güvence altına alınmış olan mülkiyet hakkına ve hak arama hürriyetine aykırılık teşkil etmektedir.

Borçlu süresi içinde yedieminlik ücretini öderse, mal bir tutanakla borçluya teslim edilir ve tasfiye sona erer (Kıyasen Tebliğ m. 10/4). Borçlu tarafından ödenen yedieminlik ücreti, tasfiye dairesi tarafından yedieminine ödenir. Borçlu malı teslim almaz veya malı teslim almak istese dahi süresi içerisinde tarife göre icra dairesi tarafından hesaplanan yediemin ücretini ödemezse, icra dairesi, malın üzerinde rehin olup olmamasına göre işlem yapar. Eğer malın üzerinde rehin varsa bu durumda icra dairesi rehinli alacaklıya bildirimde bulunmalıdır.

D. Rehinli Alacaklının Haklarını Kullanmamış Olması

Borçlu 10 günlük kesin süre içinde malı teslim almaz veya yediemin ücretini yatırmazsa ve mal üzerinde rehin varsa, rehin hakkı sahibine tebligat yapılır, tebliğ tarihinden itibaren 10 gün içinde rehinden kaynaklanan haklarını kullanabileceği ve bu durumu icra dairesine bildirmesi gerektiği ihtar edilir. Rehin hakkı sahibi bu hakkını kullanmazsa, mal icra dairesi tarafından İİK

²⁵ Aynı yönde bkz. Toraman/ Hasırcı, s. 29.

m. 88/a hükmüne göre re'sen tasfiye edilir. Rehin hakkı sahibi süresi içinde rehinden kaynaklanan haklarını kullanırsa icra dairesi tasfiyenin sonraki aşamasına geçmez. Zira rehin hakkı sahibi tarafından rehinden kaynaklanan hakkın kullanılması ve bildirilmesi üzerine tasfiye tamamlanmış olur (Kıyasen Tebliğ m. 11/2).

Madde kapsamında rehin hakkından söz edildiği için Türk Medenî Kanunu²⁶(TMK), İİK ve diğer kanunlar kapsamında hangi teminatların rehin olarak kabul edildiği belirlenmelidir. İİK'ya göre, rehin taşınır ve taşınmaz rehnini (ipotek); taşınır rehni ise teslimine bağlı rehinleri, ticarî işletme rehnini, hapis hakkını, alacak ve sair haklar üzerindeki rehinleri, Türk Medenî Kanununun 940. maddesinde öngörülen rehinleri kapsar (İİK m.23). Türk Medenî Kanunu'nda "Sınırlı Aynı Haklar" başlığı altında düzenlenen taşınır rehni türleri; teslimine bağlı rehin, hapis hakkı, alacaklar ve diğer haklar üzerinde rehindir. Ayrıca kanunda rehin karşılığında ödünç verme işi ile uğraşanlarla yapılan rehin ile rehinli tahvilat da düzenlenmiştir. Taşınır rehninin konusu, parasal değere sahip, alacağa teminat teşkil eden ve paraya çevrilebilecek ferden tayin edilmiş taşınır eşya olabileceği gibi bir hak veya alacak da olabilir. Kanuna göre, bir taşınır üzerinde kural olarak teslimine bağlı rehin kurulabilir (TMK m.939/f.1). Teslimine bağlı taşınır rehni eşyanın dolaysız zilyetliğinin alacaklıya veya güvenilir bir üçüncü kişiye bırakılmasıyla oluşan rehindir²⁷. Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanununda²⁸(TİTRK) öngörülen rehin, taşınırlarda teslim şartlı rehne bir istisna tanımaktadır. Buna göre, işletmeye dahil taşınırlar alacaklıya teslim edilmeksizin de rehnedilebilir (TİTRK m.1/1)²⁹. Yine TMK m.940/2'ye göre, sicile kayıtlı bazı motorlu taşıt, gemi,

²⁶ 08.12.2001 tarihli ve 24607 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir

²⁷ Şeref Ertaş, *Eşya Hukuku*, Barış Yayınları, 2018, s. 609; Lale Sirmen, *Eşya Hukuku*, Yetkin Yayınları, 2017, s. 661; Turhan Esener/Kudret Güven, *Eşya Hukuku*, Yetkin Yayınları, 2019, s. 599; Kemal Oğuzman/ Özer Seliçi/ Saibe Oktay Özdemir, *Eşya Hukuku*, Filiz Kitabevi, 2018, s. 1029; Cansu Mete, "Taşınır Rehni", *Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, Prof. Dr. Şeref ERTAŞ'a Armağan, 19 (3), 2017, s.1456.

²⁸ 28/10/2016 tarihli ve 29871 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir.

²⁹ Bahar Öcal Apaydın, "6750 Sayılı Ticarî İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu Uyarınca Aynı Alacağa Teminat Teşkil Etmek Üzere Birden Çok Taşınırın Rehin Hakkına Konu Olması," *İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 11(1), 2020, s. 272 vd.; TİTRK, taşınır eşya sayılamayacak pek çok değeri de bu kapsamda kabul ederek kanunun uygulama alanını artırmıştır. Damla Gürpınar: "Ticarî İşlemlerde Taşınır Rehninin Teslimine Bağlı Taşınır Rehni Kurallarından Ayrılan Yönleri", *Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 19 (1), 2017, s.123. Tuncer Kazancı'ya göre, kambiyo senetleri mücerretlik özelliği sebebiyle TİTRK'in uygulama alanı içerisinde kabul edilmemelidir. İdil Tuncer Kazancı, "Ticarî İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu Kapsamında Kurulan Rehinlerde Rehinli Alacaklının

hava araçları gibi mallarda zilyetlik devredilmeksizin de rehin kurulabileceği öngörülmüştür.

İİK m.88/a'da kapsamında rehin hakkı, teslim şartlı veya teslim şartlı olmayan rehin olabilir. Örneğin, TMK m.940/2'ye göre, sicile kayıtlı motorlu taşıtlar üzerinde kurulan rehin zilyetlik devredilmeksizin de kurulabilen bir rehindir. Sicile kayıtlı mal üzerinde rehin kurulduktan ve diğer bir alacaklı malı haczettirdikten sonra, söz konusu malın muhafazasına gerek kalmaz ve borçlu malı kendisine verilen süre içinde masraflarını ödeyerek teslim almazsa, rehinli alacaklı haklarını kullanabilir.

İcra ve İflas Kanununa göre, icra dairesi, üçüncü bir şahsa rehnedilmiş olan malları da muhafaza altına alabilir. Ticari işletme rehni kapsamındaki taşınırlar ise icra dairesince satılmalarına karar verilmesinden sonra muhafaza altına alınabilir. Bu mallar paraya çevrilmediği takdirde geri verilir (İİK m. 88/4). Kanaatimizce İİK m.88/a hükmü şartları varsa ticari işletme rehni de uygulama alanı bulabilir. Zira ticari işletme rehni kapsamındaki taşınırlar icra dairesi tarafından satılmasına karar verilince muhafaza altına alınabilir. Ticari işletme rehni kapsamındaki taşınır mal üzerindeki haciz, satılmasına karar verildikten ve buna bağlı olarak muhafaza altına alındıktan sonra kalkarsa, İİK m.88/a kapsamında tasfiye edilebilir³⁰.

İİK m.88/a'ya göre, rehinli alacaklının sahip olduğu rehin; çoğunlukla alacağa teminat teşkil eden, paraya çevrilebilen, malın alacaklıya veya güvenilir üçüncü kişiye bırakılmasıyla oluşan teslimine bağlı taşınır rehni. Teslimine bağlı rehinde alacaklının en temel hakkı, malın paraya çevrilmesini istemek ve elde edilen meblağdan kendi alacağını karşılamaktır³¹. Alacaklının bu hakkı kullanabilmesi için borcun muaccel olması gereklidir. Rehinle teminat altına alınan alacağın muaccel olmaması halinde rehin hakkı sahibinin İİK madde 88/a kapsamında hakkını kullanmasının mümkün olup olmayacağı değerlendirilmelidir. Kanaatimizce İİK m.88/a'da rehinli alacaklının hakkını kullanabilmesi muaccel olmayan borçlar için de geçerlidir. Zira rehinli alacaklının haklarını kullanmaması halinde mal açık artırma yoluyla satılacak,

Tatmin Edilmesi", *İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 10 (1), s. 73-86, 2019, s. 82.

³⁰ Pekcanitez/ Atalay/ Sungurtekin Özkan/ Özekes, s. 177.

³¹ Sirmen, s. 663; Ertaş, s. 610; Gökhan Antalya, *Eşya Hukuku*, Cilt I, Legal Yayıncılık, 2017, s. 95; Esener/ Güven, s. 601; Oğuzman/ Seliçi/ Oktay Özdemir, s.1030; Rona Serozan, *Taşınır Eşya Hukuku*, Filiz Kitabevi, 2007, s. 349; Alacaklının bu hak haricinde mala zilyet olma, taşınır mal için yaptığı masrafları isteme hakları da vardır. Mete, s. 1461.

mal bu şekilde satılmazsa aşağıda açıklandığı üzere sırasıyla malın yediemine, Şirkete veya Kızılaya devri suretiyle tasfiye sağlanacak, malın mülkiyeti kendisine geçen kişi tüm haciz ve rehinlerden arı olarak malı devralmış olacaktır (İİK m.88/a-9); böylece rehinli alacaklı hak kaybına uğrayacaktır. Bu sebeple rehinle teminat altına alınan alacak muaccel olmasa dahi, İİK m. 88/a'daki istisnai düzenleme uyarınca, rehinli alacaklının rehinin paraya çevrilmesi yoluyla takip başlatılabileceği kanaatindeyiz.

II. TASFİYE USULLERİ VE TASFİYEDE İZLENECEK SIRA

İcra ve İflas Kanunu muhafazası gerekli olmayan malların tasfiye sürecini, sicile kayıtlı olan mallar ve kayıtlı olmayan mallar bakımından ayırmıştır. Sicile kayıtlı mallarda, öncelikle malın açık artırma yoluyla satılması suretiyle tasfiye prosedürünün işletilmesi, bu mümkün olmadığında ise yetkili icra dairesi tarafından re'sen tasfiye prosedürünün takip edilmesi öngörülmüştür. Sicile kayıtlı olmayan mallar bakımından ise önce açık artırma yoluyla satış yapılmaksızın doğrudan malın mülkiyetinin yediemine, Şirkete veya Kızılay'a devri suretiyle re'sen tasfiye prosedürü işletilecektir. Bu nedenle aşağıda öncelikle sicile kayıtlı malların tasfiyesi açıklanmış, daha sonra sicile kayıtlı olmayan mallarda uygulanacak hükümlere değinilmiştir.

A. Sicile Kayıtlı Malların Tasfiyesi

Sicile kayıtlı mallar, mevzuat gereği tabi oldukları resmî sicile kaydedilmesi gerekli olan mallardır³². Bu kapsamda, sicile kayıtlı hava, deniz ve kara taşıtları ve araçları ile iş makinelerinin³³ tasfiyesi özel kanunlarında ve düzenlemelerinde tasfiye edilmelerine ilişkin bir hüküm olmadıkça aşağıdaki sırayla gerçekleştirilecektir.

1. Malın Açık Artırmayla Satışı Yoluyla Tasfiye

Borçlu tarafından teslim alınmayan ve varsa rehinli alacaklının haklarını kullanmadığı sicile kayıtlı mal, icra dairesi tarafından re'sen elektronik

³² Sicile kayıtlı mallarla ilgili olarak farklı mevzuat düzenlemelerinde hükümler bulunmaktadır. Örneğin, iş makineleri ile ilgili olarak İş Makinelerinin Tescili İle İlgili Esaslar (m. 4 ve 6); gemi, deniz ve iç su araçlarıyla ilgili olarak Bağlama Kütüğü Uygulama Yönetmeliği (m. 2); sivil hava araçlarıyla ilgili olarak Türk Sivil Havacılık Kanunu (m. 50); insansız hava araçlarıyla ilgili olarak Sivil Havacılık Genel Müdürlüğü İnsansız Hava Aracı Sistemleri Talimatı (m. 12) bulunmaktadır. Buna göre, sicile kayıtlı malların belirlenmesi için mevzuattaki özel düzenlemelerin dikkate alınması gerekir.

³³ 2918 sayılı Karayolları Trafik Kanununa göre "Araç: Karayolunda kullanılabilen motorlu, motorsuz ve özel amaçlı taşıtlar ile iş makineleri ve lastik tekerlekli traktörlerin genel adıdır".

ortamda açık artırma yoluyla satış³⁴ hükümlerine göre satılır. İcra dairesinin açık artırma yapması için alacaklının, borçlunun veya yediemin gibi üçüncü kişilerin talepte bulunması gerekli değildir.

İcra dairesinin bu malı satabilmesi için malın daha önce satışa çıkarılmamış olması şarttır (İİK m.88/a-5). Mal daha önce satışa çıkarılmışsa, öncelikle satış işlemlerinin sonuçlanması beklenmelidir. Satış gerçekleşirse, mal zaten açık artırma suretiyle satılmış olduğundan, İİK m. 88/a kapsamında tasfiyenin sonraki aşamalarına geçilmeyecektir. Buna karşılık mal açık artırmada satılmazsa; kanımızca artık icra dairesinin açık artırma yoluyla satış şartını yerine getirmesine gerek olmaksızın derhal yediemine tebligat çıkarılarak bildirilen tutarı ödediği takdirde malın mülkiyetinin kendisine devredilmesine karar verileceğini, aksi halde müteakip fıkralara göre işlem yapılacağını ihtar etmesi gerekir.

Kanuna göre, muhafazasına gerek olmayan malların tasfiyesinde sadece elektronik ortamda açık artırma suretiyle satış yolunun kullanılması emredildiğinden, malın diğer satış yöntemleriyle satışı mümkün değildir. Muhafazasına gerek kalmayan malların pazarlık yoluyla veya borçluya satış yetkisi verilmek suretiyle satılması mümkün değildir.

Malın açık artırma yoluyla satılması için alacaklı veya borçlunun veya diğer ilgililerin talepte bulunması şart değildir. İcra dairesi İİK m. 88/a hükmünün şartlarını yerine getirmişse, malın re'sen açık artırma yoluyla satışına karar verebilir, daha doğrusu karar vermek zorundadır.

Açık artırma yoluyla satış bir takip işlemi olduğundan, tatil ve talik hallerinde yapılıp yapılamayacağı sorusu gündeme gelebilir. Tatil ve talik hallerinde kural olarak icra takip işlemi yapılamaz³⁵. Kanımızca İİK m. 88/a uyarınca yapılacak satış, borçluya tebligat yapılamaması veya tebligat yapılsa dahi borçlunun malını yedieminlik ücretini ödeyerek teslim almaması ve diğer ilgililerin (6183 s.K. hükümlerine göre alacaklı tahsil dairesi veya rehin hakkı sahibi) haklarını kullanmaması nedeniyle gecikmeksizin ve re'sen yapılan bir

³⁴ İcra ve İflas Kanunu Uyarınca Elektronik Ortamda Yapılacak Satışların Usulü Hakkında Yönetmelik hükümlerine göre, "Elektronik satış: UYAP'a entegre Elektronik Satış Portalı üzerinden İcra ve İflas Kanunu hükümleri çerçevesinde açık artırma suretiyle yapılan satışları," ifade eder (ESY m. 3).

³⁵ Pekcanitez/ Atalay/ Sungurtekin Özkan/ Özekes, s. 81; Yıldırım/ Deren Yıldırım, s. 69; Muşul, s. 176; Yılmaz, s. 282; Atal/ Ermenek/ Erdoğan, s. 71; Görgün/ Börü/Kodakoğlu, s. 49; Arslan/Yılmaz/Taşpınar Ayvaz/ Hanağası, s.134; Nilüfer Boran Güneysu, "İcra Takip İşlemleri", *Türkiye Barolar Birliği Dergisi*, (101), 2012, s. 32 vd.

işlem olduğundan, tatil ve talik hallerinden (İİK m. 51-56) etkilenmemelidir. Buna göre, tatil gün ve saatlerinde veya talik hallerinde muhafazasına gerek kalmayan mallar açık artırma suretiyle satılabilir.

Muhafazasına gerek kalmayan malın maliki olan borçlu veya üçüncü kişi hakkında konkordato mühleti verildiği takdirde, İİK m. 88/a uyarınca bu malın icra dairesi tarafından re'sen satılıp satılamayacağı; başka bir deyişle tasfiye işlemlerinin konkordato mühletinden etkilenip etkilenmediği değerlendirilmelidir. Konkordato mühleti verilmesi, kural olarak borçlu aleyhine yürütülecek olan icra takip işlemlerini durdurur³⁶. Borçluya konkordato mühleti verilmiş olması nedeniyle takip işlemlerinin durması, İİK m. 88/a kapsamında haczin kalkmış olması nedeniyle borçluya iade edilmesi gereken ancak tebligat yapılmadığı veya süresi içinde geri alınmadığı için açık artırmaya çıkarılan mallar hakkında uygulanmamalıdır. Zira konkordato mühleti, borçluya karşı icra veya iflâs yoluyla takip yapılmasını veya başlamış olan takiplere devam edilmesini engeller (İİK m. 294). İİK m. 88/a düzenlenen açık artırma yoluyla satışın amacı ise borçlu aleyhine takibi devam ettirmek değil; hangi borçlu veya üçüncü kişi olursa olsun, artık muhafazasına gerek kalmayan malların yedieminden veya lisanslı yediemin depolarından teslim alınmasını ve muhafaza masraflarının ödenmesini sağlamaktır. Konkordato mühleti verilen borçlunun, İİK m. 88/a uyarınca kendisine sunulan tarifeye göre belirlenen yedieminlik ücretini ödemek suretiyle, malını teslim almaması halinde, malın açık artırma yoluyla satılabilmesi mümkün olmalıdır. Eğer bu mal üzerinde rehin varsa, öncelikle rehin alacaklısına haklarını kullanması için bildirim yapılmalıdır. Rehin hakkı sahibi borçlu konkordato mühleti içinde olsa dahi rehlin paraya çevrilmesi yoluyla takip başlatabilir ve takibe devam edebilir. Bu durumda, satış borçlunun kendisine verilen süre içinde malını teslim almamasından kaynaklandığı için, rehinli alacaklı tarafından malın satışının talep edilebileceği ve satış işlemlerinin yapılması gerektiği kanısındayız.

Açık artırma yoluyla satışın yapılması ve malın alıcıya teslim edilmesiyle tasfiye sona ermiş olur (Kıyasen Tebliğ m. 12/5). Malın açık artırmayla satılması halinde yedieminlik ücreti satış bedelinden ödenir (Kıyasen Tebliğ m. 18/4).

2. Malın Mülkiyetinin Devri Yoluyla Tasfiye

Açık artırma yoluyla satış yapılamazsa, malın mülkiyetinin devri yoluyla tasfiye aşamasına geçilir (İİK m.88/a-5). Malın mülkiyetinin devri yoluyla tasfiye, Kanun tarafından öngörülen, mülkiyetin tescilden önce kazanım yollarından biridir. “*Miras, cebri icra, kamulaştırma, mahkeme kararı gibi hallerde mülkiyet tescilden önce kazanılabilir (TMK m.705)*”³⁷. Malların mülkiyetinin yediemine, Makine ve Kimya Endüstrisi Anonim Şirketine ve Kızılay’a devri hallerinde, icra mahkemesi malın devri konusunda karar verir ve ilgili gerçek veya tüzel kişi malın mülkiyetini tescilden önce kazanır.

Malın mülkiyetinin yediemine veya Makine ve Kimya Endüstrisi Anonim Şirketi’ne devri de esasen satış yoluyla tasfiye usulü olmasına rağmen, mülkiyetin Kızılay’a devri ise bedelsiz olduğundan satış yoluyla tasfiye olarak nitelendirilemez.

a. Malın Mülkiyetinin Yediemine Devri Yoluyla Tasfiye

Sicile kayıtlı malın açık artırma yoluyla satış suretiyle tasfiye edilememesi halinde, icra dairesi, derhal yediemine tebligat çıkararak tebliğ tarihinden itibaren 10 gün içinde varsa malın son iki yıl içinde yapılan, yoksa icra dairesince takdir edilen kıymetinin yüzde kırkı üzerinden, tarifeye göre belirlenen yedieminlik ücreti mahsup edildikten sonra bakiye tutarı ödediği takdirde malın mülkiyetinin kendisine devredilmesine karar verileceğini, aksi halde İİK m. 88/a da öngörülen diğer usullerle tasfiyeye devam edileceğini ve işlem yapılacağını ihtar eder.

Taşınır mallarda kıymet takdiri, haciz esnasında ve taşınmazlardan farklı şekilde kural olarak bir defa yapılır. Kıymet takdiri bir icra işlemi olarak şikâyete tâbidir. Kıymet takdiri ilgililere tebliğ edildikten sonra 7 günlük şikâyet süresi vardır. Bu süre içinde şikâyet yoluna başvurulmaması veya başvurulması halinde icra mahkemesinin kararıyla kıymet takdiri kesinleşir³⁸. Kesinleştiği andan itibaren iki yıl geçmedikçe yeniden kıymet takdiri istenemez (İİK m.128/a). İlgililer iki yıl süre geçtikten sonra da kıymet takdirinin yeniden yapılmasını istemeyebilirler. İİK m.88/a’ya göre yedieminin ödeyeceği miktar, malın son iki yıl içinde yapılan veya bu tarihten önce yapılan ancak ilgililerin kıymet takdirinin yeniden yapılmasını istemediği halde icra dairesince takdir

³⁷ Oğuzman/ Seliçi/ Oktay Özdemir, s. 406 vd.; Sirmen, s. 341 vd.; Esener/ Güven, s. 246 vd.

³⁸ Nilüfer Boran Güneysu, *Kıymet Takdiri*, Yetkin Yayınları, s. 202; Atalı/ Ermenek/ Erdoğan, s. 315; Pekcanitez/ Atalay/ Sungurtekin Özkan/ Özekes, s. 237.

edilen bedel üzerinden hesaplanır. Bu bedelin yüzde kırkıdan tarifeye göre belirlenen yedieminlik ücreti mahsup edilir. İcra dairesince belirlenen yeni değere karşı ilgililer şikâyet yoluna başvurabilirler. Şikâyet yoluna kural olarak işlemiden doğrudan etkilendiğini veya zarar gördüğünü iddia eden ve bu yola başvurmakta hukuki yararı³⁹ olan alacaklı, borçlu ve yediemin başvurabilir⁴⁰.

Kanuna göre; “İcra dairesi malın takdir edilen kıymetinin yüzde kırkını dikkate alarak, yedieminlik ücretini mahsup eder ve yediemin tarafından tebliğ tarihinden itibaren 10 günlük kesin süre içinde bakiye tutarın ödendiğini tespit edilirse, malın mülkiyetinin yediemine devrine yönelik kararın verilmesi için dosyayı icra mahkemesine gönderir (İİK m. 88/a/6)”.

Mülkiyetin devri için dosya kendisine gönderilen icra mahkemesi, en geç on gün içinde dosya üzerinden inceleme yapar ve talebin kabulüne veya reddine karar verir. Malın mülkiyetinin yediemine devri için gerekli şartların oluştuğunu ve icra dairesi tarafından işlemlerin kanuna uygun olarak yapıldığını tespit eden icra mahkemesi, talebin kabulüne karar verir; aksi halde ise talebin reddine karar verir. Kanımızca icra mahkemesi tarafından yapılan yargılama bir çekişmesiz yargı işidir. Zira icra mahkemesi, icra dairesi tarafından re’sen yürütülen bir tasfiye sürecinde, malın mülkiyetinin devri konusunda karar verir. Bu yargılamada davacı ve davalı olarak iki taraf bulunmadığı gibi, taraflar arasında bir uyuşmazlık da yoktur. Mülkiyetin devri konusunda yediemin tarafından değil, icra dairesi tarafından talepte bulunulur. Ayrıca icra mahkemesi, devrin koşullarının gerçekleşip gerçekleşmediğini re’sen inceler.

İcra mahkemesi kesin olarak karar verdiği için, bu karara karşı kanun yoluna başvurulması mümkün değildir. İcra mahkemesinin mülkiyetin devri talebi hakkında kabul kararı vermesiyle, malın mülkiyeti yediemine geçer ve mal üzerindeki tüm haciz ve rehinler kaldırılarak devir ve teslim işlemleri gerçekleştirilir, böylece tasfiye işlemleri tamamlanmış olur. Mal üzerinde rehin bulursa dahi, yediemin, rehinden ari olarak malın mülkiyetini kazanır. Zira daha önce rehin alacaklısına tebliğ yapılarak rehinden kaynaklanan haklarını kullanması tebliğ yoluyla kendisine ihtar edilmiş ve rehin alacaklısı bu haklarını kullanmamıştır.

³⁹ Hukuki yararın tespitine ilişkin açıklama ve örnekler için bkz. Hakan Pekcanitez/Cemil Simil, *İcra-İflâs Hukukunda Şikâyet*, 2. Bası, Vedat Kitapçılık, 2017, s. 232 vd.

⁴⁰ Boran Güneysu, s. 231.

b. Sicile Kayıtlı Malın Mülkiyetinin Makine ve Kimya Endüstrisi Anonim Şirketine Devri Suretiyle Tasfiye

Yediemin tarafından 10 günlük kesin süre içinde başvuru yapılmaması veya başvuru yapılsa dahi takdir edilen kıymetin yüzde kırkına karşılık gelen bakiye tutarın yediemin tarafından ödenmemesi halinde, icra dairesi Makine ve Kimya Endüstrisi Anonim Şirketine⁴¹ tebligat çıkararak, tebliğ tarihinden itibaren 1 ay içinde, hurda bedelini ödeyeceğini bildirmesi ve bildirimde bulunduğu tarihten itibaren üç ay içinde hurda bedelini ödemesi şartıyla malın mülkiyetinin Şirkete devredilmesine karar verileceğini ihtar eder.

Söz konusu tasfiye usulü sadece sicile kayıtlı mallar bakımından uygulanabilir. Sicile kayıtlı olmayan malların Şirkete devri suretiyle tasfiye edilmesi mümkün değildir.

Sicile kayıtlı malın mülkiyetinin Şirkete devri suretiyle tasfiye edilebilmesi için şu şartların gerçekleşmesi gerekir: Sicile kayıtlı mal açık artırma yoluyla satılamamış olmalı ve malın mülkiyetinin devri yediemin tarafından kabul edilmemeli veya yediemin Kanunda belirlenen süre içinde takdir edilen kıymeti icra dairesine yatırmamış olmalıdır.

Yukarıda belirtilen ön koşullar gerçekleşmişse, icra dairesi tarafından Şirkete tebligat yapılarak malın mülkiyetinin devralınması konusunda ihtar gönderilmelidir. İhtarda, tebliğ tarihinden itibaren bir ay içinde, 30/6/2021 tarihli ve 7330 sayılı Makine ve Kimya Endüstrisi Anonim Şirketi Hakkında Kanunun 4’üncü maddesinin dördüncü fıkrası uyarınca belirlenen hurda bedelini ödeyeceğini bildirmesi ve bildirimde bulunduğu tarihten itibaren

⁴¹ Makine ve Kimya Endüstrisi Anonim Şirketi, sermayesi Hazine’ye ait olan ancak Hazine’nin şirketteki oy, yönetim, temsil, denetim gibi hak ve yetkilerinin Milli Savunma Bakanlığı tarafından kullanıldığı, Milli Savunma Bakanlığı ile ilişkili bir kuruluştur (7330 sayılı MKE AŞ. Hakkında Kanun m.3). Şirketin görevleri her türlü silah, mühimmat, ham madde, araç ve gereç vb. üretmek, mühendislik, tasarım, montaj, test faaliyetleri yapmak, eğitim kurumları ve özel endüstri bölgesi kurmak, mühimmat ayırmak, ayıklamak vb.’dir (7330 sayılı MKE AŞ. Hakkında Kanun m.4/1). Şirket bu faaliyetleri gerçekleştirmek amacıyla yabancı ülkeler tarafından Türkiye’de bırakılan veya kamu idareleri, KİT’ler ve sermayesinin en az yüzde ellisi kamuya ait olan bağlı ortaklıklara ait ancak ihtiyaç fazlası veya özelliğini kaybetmiş olan ya da kullanım dışı kalan çeşitli ürünleri Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı tarafından belirlenen hurda fiyatından satın alabilir (7330 sayılı MKE AŞ. Hakkında Kanun m.4/1). İİK m.88/a’da da açık artırma yoluyla satılamayan, mülkiyetin devri yediemin tarafından kabul edilmeyen taşınır malların MKE AŞ. tarafından MKE AŞ. Hakkında Kanun’da belirtilen hurda bedelinden satın alınabileceği belirtilmiştir. Ancak söz konusu düzenleme MKE AŞ. Hakkında Kanunun 4’üncü maddesiyle çelişkili olduğu gerekçesiyle eleştirilmektedir. Eleştiriler için bkz. Toraman/Hasırcı, s. 30.

üç ay içinde hurda bedelini ödemesi şartıyla malın mülkiyetinin Şirkete devredilmesine karar verileceği bildirilir.

Kanun malın Şirkete devredilebilmesi için malın hurda değerinin ödenmesi koşulunu aramıştır (7330 sayılı Makine ve Kimya Endüstrisi Anonim Şirketi Hakkında Kanununun 4/4). Sicile kayıtlı malın hurda değeri, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığınca belirlenen birim fiyatlarına göre tespit edilir. Hurda bedelinin doğru şekilde tespit edilip edilmediği ve tutarı konusunda icra dairesi tarafından karar verilir.

Şirket, sicile kayıtlı malın mülkiyetini devralmak isterse, öncelikle tebliğden itibaren 1 ay içinde belirlenen hurda bedelini ödeyeceğini bildirmelidir; malın mülkiyetini devralmak istemezse, bu süre içinde olumsuz yanıt verebileceği gibi, söz konusu süre içinde yanıt verilmemesi malın Şirket tarafından devralınmayacağı anlamına gelir.

Şirket malın mülkiyetini devralmak isterse, hurda bedelini ödeyeceğini bildirdiği tarihten itibaren üç ay içinde bu bedeli icra dairesine ödemelidir. Kanun Şirkete hurda bedelinin ödenmesi konusunda azami üç aylık bir süre tanımıştır. Şirket bedeli daha önceki bir tarihte de ödeyebilir.

İcra dairesi, yukarıda belirtilen şartların oluştuğunu ve süresi içinde hurda bedelinin ödendiğini tespit ederse, hurdaya ayırma işlemlerini tamamlayarak, malın mülkiyetinin Şirkete devrine yönelik kararın verilmesi için dosyayı icra mahkemesine gönderir. İcra mahkemesi, bir önceki başlıkta açıklandığı üzere dosya üzerinden inceleme yaparak kesin olarak karar verir. İcra mahkemesi re'sen yapacağı inceleme sonucunda malın mülkiyetinin Şirkete devri için gerekli şartların oluştuğunu tespit ederse talebin kabulüne, aksi halde reddine karar verir. İcra mahkemesi, malın Şirkete devrine karar verirse tasfiye işlemleri sona erer.

c. Malın Mülkiyetinin Kızılay'a Devri Suretiyle Tasfiye

Yukarıda açıklanan sıra ve usulle malın tasfiye edilememesi halinde, icra dairesi, malın mülkiyetinin bedelsiz olarak Türkiye Kızılay Derneği'ne devrine yönelik kararın verilmesi için dosyayı icra mahkemesine gönderir.

Malın mülkiyetinin Kızılay'a devredilmek suretiyle tasfiyesi hem sicile kayıtlı olan hem de sicile kayıtlı olmayan mallarda mümkündür. Sicile kayıtlı malın mülkiyetinin Kızılay'a devredilmesi suretiyle tasfiyesinde, sırasıyla borçluya tebligat yapılarak malın yediemin ücreti ödenerek teslim alınması için 10 günlük kesin süre verilmesi, borçlu hakkını kullanmazsa malın açık

artırma yoluyla satışa çıkarılması, mal açık artırmada satılmazsa malın takdir edilen kıymetinin yüzde kırkı dikkate alınmak suretiyle yedieminin muhafaza masrafları düşüldükten sonra bakiye tutarı süresi içinde ödeyerek malın mülkiyetini devralmamış ve Şirketin hurda bedelini ödeyerek malın mülkiyetini devralmamış olması gerekir. Bu aşamalar tamamlanmadan malın mülkiyetinin bedelsiz olarak Kızılay'a devredilmesi mümkün değildir.

İcra mahkemesi tarafından, daha önceki başlıklarda açıklandığı şekilde, dosya üzerinden inceleme yapılarak devir konusunda kesin olarak karar verilir. İcra mahkemesi, re'sen yapacağı inceleme sonucunda, malın mülkiyetinin Kızılay'a devri için gerekli şartların oluştuğunu tespit ederse talebin kabulüne, aksi halde reddine karar verir. İcra mahkemesi, malın Kızılay'a devrine karar verirse tasfiye işlemleri sona erer.

B. Sicile Kayıtlı Olmayan Malların Tasfiyesi

Sicile kayıtlı olmayan malların icra dairesi tarafından re'sen tasfiyesi, daha farklı bir usulle düzenlenmiştir. Sicile kayıtlı olmayan mallar için borçluya malı teslim alması için 10 günlük kesin süre verilmesine rağmen, borçlu yediemin ücretini süresi içinde ödemez veya malı teslim almazsa tasfiye aşağıda açıklanan sırayla yürütülür.

Sicile kayıtlı olmayan malın icra dairesi tarafından açık artırma yoluyla satışa çıkarılması mümkün değildir. İcra dairesi, daha önce açık artırma yoluyla satış yapmadan, doğrudan malın mülkiyetini Kanunda belirlenen kişi ve kurumlara devretmek suretiyle tasfiye prosedürünü işletir. Buna göre, borçlu icra dairesi tarafından tebliğ edilen ihtar üzerine 10 gün içinde yedieminlik ücretini ödeyerek malı teslim almazsa ve rehinli alacaklı da haklarını kullanmazsa, icra dairesi malın mülkiyetinin yedieminine devredilmesi suretiyle tasfiye sürecini başlatır. Bu konu yukarıda⁴² incelendiğinden burada ayrıca açıklanmamıştır.

Yediemin, icra dairesi tarafından tebliğ yoluyla bildirilen 10 günlük kesin süre içinde kıymet takdiri yoluyla belirlenmiş bedelin yüzde kırkına karşılık muhafaza masrafları için gerekli tutar mahsup edildikten sonra kalan tutarı icra dairesine yatırmazsa; icra dairesi, malın mülkiyetinin bedelsiz olarak Kızılay'a devredilmesine karar verilmek üzere dosyanın icra mahkemesine gönderilmesine karar vermelidir.

⁴² Bkz. Başlık: II/A vd.

Tasfiye sürecinde, sicile kayıtlı olmayan malların mülkiyetinin Kızılay'a devredilmesi için farklı bir sıra izlenir. Buna göre, icra dairesinin öncelikle açık artırma suretiyle satış yapması gerektiği gibi, malın mülkiyetinin önce Şirkete devredilmesi için işlem yapması da gerekli değildir. Sicile kayıtlı olmayan mal belirlenen usullere uygun olarak tasfiye edilmezse, icra dairesi malın mülkiyetinin Kızılay'a devredilmesine yönelik karar vermesi için dosyayı icra mahkemesine gönderir.

III. GÖREVLİ VE YETKİLİ MERCİLER

İİK m. 88/a uyarınca muhafazasına gerek kalmayan malların tasfiye işlemlerini yapmakla görevli merci icra dairesidir. Tasfiye işlemlerinde takibin yapıldığı yer icra dairesi yetkilidir. Takibin yapıldığı yer ile malı haczedene ve muhafaza altına alınarak yediemine teslim edilmesine karar veren icra dairesinin farklı olması halinde dahi, tasfiye işlemleri takibin yapıldığı yer icra dairesi tarafından yürütülür. Takibin yapıldığı yer icra dairesi borçluya ait taşınırın haczi için başka bir yer icra dairesini istinabe eder, haciz ve muhafaza işlemleri istinabe olunan icra dairesi tarafından uygulanırsa, İİK m. 88/a'da düzenlenen tasfiye işlemlerini istinabe olunan icra dairesi yapamaz.

Tasfiye edilecek mallara ilişkin bilgiler, takibin yapıldığı yer icra dairesi tarafından Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sisteminde duyurulur.

Kanun'a göre, tasfiye sürecinde icra dairesinin yanı sıra tasfiyenin tamamlanabilmesi için alınması gereken kararlar için icra mahkemesi de görevlendirilmiştir. Aşağıda ayrıntısı açıklanacak olmakla birlikte, örneğin, malın mülkiyetinin yediemine devri suretiyle tasfiyede, icra dairesinin malın mülkiyetinin yediemine devredilmesi teklifi hakkında icra mahkemesi karar verir (İİK m. 88/a-6).

İcra mahkemesi İİK m. 88/a'daki özel görevlerinin yanında tasfiye sürecinde icra dairesi tarafından yapılan işlemlere yönelik şikâyet başvuruları hakkında karar vermekle görevlidir. Örneğin, icra dairesi tasfiye sürecinde hak sahibi olanların haklarını kullanmalarına imkan tanımadan süreci yürütürse, kanuna ve hadiseye uygun olmayan işlemler yaparsa veya hakkın yerine getirilmesinden kaçınır veya sürüncemede bırakırsa (İİK m. 16) hukuki yararı bulunan ilgililer tarafından şikâyet yoluna başvurulabilir.

IV. TASFİYE MASRAFLARI

Tasfiye masrafları, tasfiyenin başlangıcından sona ermesine kadar yapılan, teslim masrafları dâhil, tüm masrafları ifade eder. Tasfiye masrafları,

öncelikle dosyadaki avanstan, avansın bulunmaması halinde Adalet Bakanlığı bütçesinden karşılanır. Tasfiye kapsamında dosyaya ödenen tutardan; sırasıyla avanstan karşılanan masraflar, Adalet Bakanlığı bütçesinden karşılanan masraflar ve vergi, resim, harç gibi malın ayından kaynaklanan kamu alacakları ödenir (İİK m. 88/a/14-15).

Kalan tutar, İİK'nın 9'uncu maddesi uyarınca muhafaza edilir, bankalarda nemalandırılır ve talep halinde nemalarıyla birlikte hak sahiplerine ödenir. Dosyaya ödenen tutarın, Adalet Bakanlığı bütçesinden yapılan masrafi karşılamaması halinde icra dairesi, bakiye masrafın, 6183 sayılı Kanun uyarınca borçludan tahsili için tahsil dairesine bildirimde bulunur.

Kanuna göre, dosyaya ödenen tutar Adalet Bakanlığı bütçesinden yapılan masrafi karşılarsa, tasfiye işlemleriyle ilgili olarak Devletin bir alacağı kalmaz. Ancak ödenen tutar Bakanlığın bütçesinden yapılan masrafi karşılamazsa, icra dairesi bakiye masrafların 6183 sK uyarınca borçludan alınması için tahsil dairesine bildirimde bulunur. Kanımızca, bu düzenleme uyarınca Bakanlığın yaptığı masrafların her halükârda borçludan talep edilmesi, daha doğrusu borçlunun sorumlu tutulması eksik ve sorunludur. İİK m. 88/a, takipte haczin kalkmış olması nedeniyle muhafazasına gerek kalmayan malların icra dairesi tarafından re'sen tasfiyesini düzenlemektedir. Haczin kalkmasının farklı sebepleri olabilir. Örneğin, haciz borçlu tarafından borcun ödenmiş olması sebebiyle kalkmışsa, Bakanlık tarafından ödenen masraflar borçludan talep edilmelidir. Ancak haciz alacaklının İİK uyarınca süresinde satış talep etmemesi nedeniyle kalkmış ve haczedilen malın muhafazasına gerek kalmamışsa, İİK m. 110 uyarınca haczin kalkmasına sebebiyet veren alacaklı o mala yönelik olarak, haczin konulması ve muhafazası gibi tüm giderlerden sorumlu olur. Bu düzenlemeye göre, sadece haciz ve muhafaza masrafları değil, malın haczedilmesi nedeniyle ortaya çıkan diğer masraflardan da alacaklının sorumlu olduğu kabul edilmelidir. Kanımızca, sadece alacaklı tarafından süresinde satış talep edilmemesi halinde değil, takipte açılan menfi tespit davasının, icra takibinin iptali talebinin veya alacaklı tarafından açılan itirazın iptali davasının borçlu lehine sonuçlanması nedeniyle haciz kalkarsa, haczin kalkmasına alacaklı sebebiyet verdiğinden haciz, muhafaza ve benzeri tüm giderlerden alacaklı sorumlu olmalıdır.

Kanımızca alacaklının takipte haksız olduğunun anlaşılması veya ihmali nedeniyle haciz kalkar ve haczedilen malın muhafazasına gerek kalmazsa, İİK m. 88/a uyarınca Bakanlık tarafından ödenen tasfiye masrafları da 6183 sK hükümlerine göre alacaklıdan tahsil edilmelidir. Aksi görüşün kabul edilmesi,

alacaklı ile borçlu arasında var olması gereken eşitlik ilkesine aykırı olup, menfaatler dengesini bozar. Zira bu ihtimallerde, malı üzerine iradesi ve isteği dışında haciz konulan ve haczedilen malı alacaklının talebiyle muhafaza altına alınan borçlunun kusuru bulunmamaktadır. İİK m. 88/a bu bağlamda İİK m. 110 ile çelişkili bir düzenlemedir. Alacaklının kusurundan veya ihmalden kaynaklanan bir olumsuzluğun maddi külfetinin herhangi bir kusuru olmayan borçluya yüklenmesi ve borçlunun 6183 sK kapsamında takibe maruz bırakılacak olması, Anayasada düzenlenen temel hak ve özgürlüklerden eşitlik ilkesine, adil yargılanma hakkına ve mülkiyet hakkına aykırılık teşkil eder.

Takip masrafları ilk olarak dosyadaki avanstan karşılanır. İcra hukukunda takip masrafları; takip harçları, takip giderleri ve vekalet ücreti olmak üzere üçlü bir ayrımla incelenebilir. Takip harçları Harçlar Kanunu'nda düzenlenmiştir; kural olarak alacaklıdan alınıp takip sonunda alacaklı haklı çıkarsa borçluya yükletilir (İİK m.59)⁴³. Takip giderleri, devlet tarafından gerçekleştirilen bir hizmetin karşılığı olarak, hizmetten yararlanan kişilerin ödediği meblağdır. Takip harçları kural olarak alacaklı tarafından; takip giderleri ise hizmetten yararlanan kişi tarafından ödenir. Vekalet ücreti kanuni ve akdi vekalet ücreti olarak ikiye ayrılır. Akdi vekalet ücreti takip masraflarından kabul edilmez. Kanuni vekalet ücreti ise kendisini vekille temsil ettiren tarafın haklı çıkması halinde takibin diğer taraflarından talep edebileceği vekalet ücretidir. Dosyadaki avans, takip harçları ve varsa takip giderlerinden oluşur. Haczedilen malla ilgili ödenecek ücretleri, malın üzerinde fiili haciz uygulanmasından tasfiye başlayıncaya kadar olan çeşitli takip masrafları ve mal üzerinde haciz kalktıktan ve tasfiye süreci başladıktan sonraki tasfiye masrafları olarak ikiye ayırarak incelemiştik⁴⁴. Dosyada avansın bulunmaması halinde tasfiye masrafları Adalet Bakanlığı bütçesinden karşılanır. Tasfiye kapsamında dosyaya bir tutar ödenirse; ödenen tutardan, sırasıyla avanstan karşılanan masraflar, Adalet Bakanlığı bütçesinden karşılanan masraflar ve vergi, resim, harç gibi malın aynından kaynaklanan kamu alacakları ödenir. Malın mülkiyetinin Kızılay'a devri halinde ise dosyaya ödenen herhangi bir bedel bulunmadığından ilgili alacaklarla ilgili bir ödeme yapılmayacaktır. Bu halde dosyaya önceden Adalet Bakanlığı bütçesinden bir ödeme yapıldıysa Adalet Bakanlığı'nın ödediği bakiye ücret karşılanamayacağından 6183 sK. uyarınca bu meblağ borçludan tahsil edilecektir. Yukarıda da belirttiğimiz üzere bu

⁴³ Cezaevi harcı ve yenileme harcı bu kuralın istisnasını oluşturur. Bu iki harç alacaklıdan alınır ve hiçbir koşulda borçluya yükletilmez.

⁴⁴ Bknz. Başlık, I, C, 3 vd.

durum kanaatimizce eşitlik ilkesine ve menfaatler dengesine aykırıdır⁴⁵.

Bu ödemelerden dosyada bir miktar para kalırsa İİK'nın 9 uncu maddesi uyarınca muhafaza edilir, bankalarda nemalandırılır ve talep halinde nemalarıyla birlikte hak sahiplerine ödenir. Maddede geçen hak sahipleri, icra dosyasına bu kapsamda ödeme yapan tüm kişilerdir.

V. TASFİYE USULÜNE AYKIRI İŞLEMLERE KARŞI BAŞVURU YOLU

Yukarıda tasfiyenin temel aşamalarını açıkladık ve bu temel aşamalarda asli görevli organın icra dairesi olduğunu belirttik. İcra dairesinin işlemleri icra mahkemesinin denetimi altındadır. Muhafazasına gerek kalmayan mallarla ilgili tasfiye işlemleri de kanuna aykırı yapılır, somut olayın özelliklerine uygun olmaz veya hakkın yerine getirilmesinden kaçınılır ve sürüncemede bırakılırsa ilgililer tarafından şikâyet yoluna başvurulabilir. Şikâyet işlemin öğrenildiği tarihten yedi gün içinde yapılır. Bir hakkın yerine getirilmemesinden veya sebepsiz sürüncemede bırakılmasından dolayı her zaman şikâyet olunabilir (İİK m. 16/1).

Şikâyet yoluna icra dairesinin işleminden hakları etkilenen ilgililer başvurabilir. Bu bağlamda alacaklı, borçlu, yediemin⁴⁶, MKE A.Ş., Kızılay Derneği hukuki yararları olmak şartıyla ilgililerine göre şikâyet yoluna başvurabilir. Örneğin, muhafazası gerekli olmayan mal kıymet takdirine ilişkin kurula uyulmadan veya Kanunda öngörülen bedelin altında veya üstünde yediemine devredilirse, bu işleme karşı yediemin, alacaklı veya borçlu şikâyet yoluna başvurabilir. Muhafazası gerekli olmayan malı alması için borçluya tebligat yapılmadan malın açık artırma yoluyla satışa çıkarılması halinde ise bu işleme karşı borçlu şikâyet yoluna başvurabilir. Haciz kalkmamış olmasına rağmen malı teslim alması için borçluya tebliğ yapılır ve mal borçluya teslim edilirse bu kez alacaklı icra mahkemesinde şikâyet yoluna başvurabilir. İcra mahkemesinin şikâyet yargılamasında verdiği kararlarına karşı şartları varsa istinaf kanun yoluna başvurulabilir.

⁴⁵ Ayrıntılı bilgi için bkz. Başlık IV.

⁴⁶ “Somut olayda, şikâyetçi üçüncü kişi, yediemin olarak kendisine haczedilen malın bırakılmış olduğu üçüncü kişidir. Bu durumda şikâyetçinin İİK'nun 88/6. maddesi gereğince aktif husumet ehliyeti vardır. O halde, mahkemece İİK'nun 88/6. maddesi uyarınca şikâyetin esasının incelenerek oluşacak sonuca göre karar verilmesi gerekirken, istemin aktif husumet yokluğundan reddine karar verilmesi isabetsizdir.” Yargıtay 12. HD. E. 2015/34519, K. 2016/12456, T. 27.4.2016.

Şikâyet konusu işlemler icra dairesi tarafından tasfiyeye yönelik olarak yapılan işlemlerdir. Tasfiye sürecinde icra mahkemesi tarafından yapılan işlemler ise şikâyet konusu olmaz. İcra mahkemesinin tasfiye sırasında malın devri konusundaki kararları kesin olduğundan bu karara karşı istinafa da başvurulamaz (İİK m.88/a-9).

Şikâyet süresi kural olarak 7 gündür ve şikâyete konu işlemin öğrenildiği tarihten itibaren işlemeye başlar (İİK m.16/1). Şikâyet tasfiye işlemlerini yürüten icra dairesinin bağlı olduğu icra mahkemesine yapılmalıdır.

VI. YENİ DÜZENLEMENİN YÜRÜRLÜK TARİHİNDEN ÖNCE MUHAFAZA İŞLEMİNİN DAYANAĞI OLAN HACZİN KALKMIŞ OLDUĞU DURUMLARDA TASFİYE USULÜNE İLİŞKİN GEÇİCİ MADDE 20 DÜZENLEMESİ

Kanunun yürürlüğe girdiği tarih itibarıyla, muhafaza işleminin dayanağı olan haciz kalkmış olup da yedieminde bulunan mallar Geçici Madde 20'ye göre tasfiye edilir. Bu hüküm Resmî Gazetede yayımlandığı 5 Nisan 2023 tarihinde yürürlüğe girmiştir. Buna göre, bu tarih itibarıyla muhafaza işleminin dayanağı olan haciz kalkmış ise tasfiye işlemleri Geçici Madde 20'ye göre yapılır.

Geçici Madde 20'nin yürürlüğe girdiği tarih ile bu maddeye göre tasfiye işlemlerinin başlatılacağı tarih farklıdır. Maddenin yürürlük tarihi Bakanlık ve icra daireleri tarafından yapılması gereken hazırlık işlemleri bakımından önemlidir. Düzenlemenin yapılış şekli ile yürürlük tarihi konusundaki düzenleme, maddenin uygulanmasıyla ilgili tereddütlere neden olmuştur⁴⁷. Kanuna göre, Bakanlık maddenin yürürlük tarihinden itibaren altı ay içinde maddenin uygulanmasına ilişkin usul ve esasları hazırlar. Yine, maddenin yürürlük tarihinden itibaren altı ay içinde, icra daireleri yedieminlerde bulunan malların tespiti için gerekli işlemleri yapar. Geçici Madde 20'ye göre yürütülmesi gereken tasfiye işlemleri ise usul ve esasların yürürlüğe girmesine ilişkin olarak Adalet Bakanlığının resmî internet sitesinde duyuru yapılmasından itibaren başlatılır. Buna göre, maddede öngörülen tasfiye prosedürü, en erken Geçici Madde 20'nin uygulanmasına ilişkin usul ve esaslar yürürlüğe girdikten sonra uygulanacaktır. Geçici Madde 20'nin ilk fıkrasında ise bu maddeyi ihdas eden Kanunun yürürlüğe girdiği tarih itibarıyla, muhafaza işleminin dayanağı olan haciz kalkmış olup da yedieminde bulunan

⁴⁷ Bknz. Toraman/ Hasırcı, s. 25.

malların, takibin yapıldığı yer icra dairesince bu madde uyarınca re'sen tasfiye edileceği düzenlenmiştir. Geçici madde 20'nin uygulanmasına ilişkin Tebliğde, tebliğ hükümlerinin, 5/4/2023 tarihi itibarıyla muhafaza işleminin dayanağı olan haciz kalkmış olup da yedieminde bulunan malları kapsamakta olduğu belirtilmiş ve Kanundaki düzenleme tarzından kaynaklanan belirsizlik ortadan kaldırılmıştır.

Maddeye göre, tasfiye işlemlerinde takibin yapıldığı yer icra dairesi yetkilidir. Adalet Bakanlığı, tasfiye edilecek malların sayısını dikkate alarak takibin yapıldığı yer icra dairelerinden birini veya birkaçını ya da takibin yapıldığı yerin bağlı olduğu ilin adıyla anılan icra dairelerinden birini veya birkaçını tasfiye işlemlerini yürütmekle görevlendirebilir. Tasfiyeye konu mal takibin yapıldığı yer icra dairesinin yetkisi dışındaysa tasfiye işlemleri istinabe yoluyla yürütülür (Tebliğ m. 4/3). Tasfiye edilecek mallara ilişkin bilgiler, icra dairesince Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sisteminde duyurulur.

Geçici Madde 20 uyarınca yapılacak tasfiye de sicile kayıtlı olan mallar ve sicile kayıtlı olmayan mallar bakımından farklı şekilde düzenlenmiştir. Sicile kayıtlı mallarda tasfiye sürecinde elektronik ortamda açık artırma suretiyle satış yapılması gerekli olmasına rağmen, sicile kayıtlı olmayan mallar için elektronik ortamda satış yapılmadan malın mülkiyetinin yedieminde devri suretiyle tasfiye yapılması mümkündür. Bu konu hakkında tasfiye sırasına uygun olarak aşağıda açıklama yapılmıştır.

Sicile kayıtlı mallar için takibin yapıldığı yer icra dairesi Kanunun elektronik ortamda açık artırma suretiyle satışa ilişkin hükümleri uyarınca re'sen satışını yapar.

Maddeye göre, Geçici Madde 20'nin uygulanmasına ilişkin usul ve esaslar hazırlanacak ve bu usul ve esasların yürürlüğe girmesini müteakip tasfiye işlemleri yapılacaktır. Kanun usul ve esasların yürürlüğe girmesinden sonraki tasfiye işlemlerini belirli süreleri ve bu süreler içinde ilgili kurum ve kişiler tarafından yapılması gerekli işlemleri belirleyerek düzenlemiş, bu sürelerin işlem yapılmadan geçirilmesi halinde tasfiyenin bir sonraki aşamasına geçilmesini öngörmüştür. Ancak m. 88/a'daki düzenlemeden farklı olarak Kanunda ilgili kişi veya merciin hakkını kullanabilmesi için tebligat yapılması gerektiğine dair bir düzenleme yapılmamış; sadece tasfiye dairesi tarafından Bakanlığın uygun gördüğü UYAP Bilişim Sistemine entegre portallar vasıtasıyla, tasfiye edilmesine karar verilen mala ilişkin bilgilerin duyurulması öngörülmüştür (Tebliğ m. 5). Kanunda öngörülen süreler içinde

İlgili kişi ve kurumların işlem yapmamaları halinde, sürecin kendiliğinden ilerlemesi şeklinde bir usûl belirlenmiştir. Kanımızca maddenin düzenlenme biçimi sorunlu olup, ilgili kişi ve kurumlara tebligat ve bildirim yapılmadan işletilmesi, hakların kullanılmasını engelleyebilecek derecede ciddi sakıncalar içermektedir. Bu sebeple tebligatla ilgili düzenlemelerin yayımlanacak usul ve esaslarda düzenlenmesi gereklidir. Ancak 18 Ekim 2023 tarihli Resmî Gazetede yayımlanan Tebliğde, sürecin yürütülmesinde tebligat yapılmasına ilişkin veya duyurunun tebliğ yerine geçeceğine dair bir düzenleme bulunmamaktadır. Tasfiyeye ilişkin sürelerin, bu Tebliğin yürürlüğe girdiği tarihten itibaren işlemeye başlar (Tebliğ m. 7/1). Tebliğ ilgili kurum ve kişilerin tasfiye işlemleri hakkında bilgilendirilmesi için tebligat yapılmasını öngörmemiş, bununla birlikte Tebliğe Ek 4’te her ilgili için başvuru tarihlerini belirleyerek bu başvuru tarihlerinde tasfiyeye ilişkin başvuruların yapılmasını aramıştır (Tebliğ m. 7/2). Sonuç olarak ilgili kişi veya merci, Tebliğ’de belirlenen tarihler sona erinceye kadar başvuru yapmadıkları ve gerekli şartları yerine getirmediği takdirde, tasfiye konu malın kendisine teslim edilmesi mümkün değildir.

Kanuna göre, “*usul ve esasların yürürlüğe girdiği tarihten itibaren on gün içinde gümrük idaresi, 4458 sayılı Kanun kapsamında serbest dolaşımda olmayan tasfiye konusu malı, gümrük işlemlerini yapmak üzere teslim almazsa, bu kez tahsil dairesi, üçüncü fıkradaki süreyi takip eden on gün içinde, 6183 sayılı Kanun uyarınca üzerinde haciz bulunan tasfiye konusu malı muhafaza ve/veya satış işlemlerini yapmak üzere teslim almazsa, müteakip fıkralar uyarınca mal tasfiye edilir*”. Kanuna ve Tebliğe göre, usul ve esasların yürürlüğe girdiği 31 Ekim 2023 tarihinden itibaren Kanunda belirlenen kesin süreler, başta gümrük idaresi olmak üzere, ilgili kişi ve kurumlar için işlemeye başlamıştır (Tebliğ m. 24).

Yukarıdaki süreç işletilmediği için mal tasfiye edilmez ve borçlu, bir önceki aşamadaki süreyi takip eden on gün içinde, tarifeye göre belirlenen yedieminlik ücretini ödemek suretiyle malı teslim almazsa, bu kez mal üzerinde rehin olması halinde rehin hakkı sahibi, bir önceki aşamada öngörülen süreyi takip eden on gün içinde, rehinden kaynaklanan haklarını kullanarak bu durumu icra dairesine bildirebilir. Rehin hakkı sahibi on gün içinde bu hakkını kullanmazsa, sicile kayıtlı mallar bakımından icra dairesi, bir önceki aşamadaki on günlük sürenin dolmasını müteakip gecikmeksizin malın, kanunun elektronik ortamda açık artırma suretiyle satışa ilişkin hükümleri uyarınca re’sen satışını yapar.

Satış ilanları, sadece elektronik satış portalında yapılır. Malın son iki yıl içinde yapılan kıymet takdiri yoksa re’sen kıymet takdiri yapılır. İkinci artırmada malın satılmaması halinde, yediemin, takip eden on gün içinde malın mülkiyetini almayı kabul eder ve kıymetinin yüzde otuzu üzerinden, tarifeye göre belirlenen yedieminlik ücreti mahsup edildikten sonra bakiye tutarı öderse, icra dairesi, malın mülkiyetinin yedieminine devrine yönelik kararın verilmesi için dosyayı icra mahkemesine gönderir (Geçici Madde 20/7).

Sicile kayıtlı mallarda yedieminin malın mülkiyetinin devrini kabul etmemesi halinde Makine ve Kimya Endüstrisi Anonim Şirketi, takip eden bir ay içinde malın hurda bedelini ödeyeceğini bildirmesi ve bildirimde bulunduğu tarihten itibaren üç ay içinde hurda bedelini ödemesi halinde icra dairesi, hurdaya ayırma işlemlerini tamamlayarak malın mülkiyetinin Şirkete devrine yönelik kararın verilmesi için dosyayı icra mahkemesine gönderir (Geçici Madde 20/9).

Malın Şirkete devri suretiyle de tasfiye edilememesi halinde icra dairesi, malın mülkiyetinin bedelsiz olarak Türkiye Kızılay Derneği’ne devrine yönelik kararın verilmesi için dosyayı icra mahkemesine gönderir (Geçici Madde 20/10).

İcra mahkemesi, mülkiyetin devri ile ilgili olarak en geç on gün içinde dosya üzerinden inceleme yaparak talebin kabulüne veya reddine kesin olarak karar verir. Kabul kararı ile, malın mülkiyeti ilgiliye geçer; tüm haciz ve rehinler kaldırılarak devir ve teslim işlemleri gerçekleştirilir (Geçici Madde 20/11).

Tasfiye konusu malın vergi, ceza, prim ve benzeri borçları borçluya ait olup mülkiyet ilgiliye, tüm borç ve yüklerinden âri olarak geçer. Devir ve tescil işlemleri hiçbir vergi, resim ve harç alınmaz (Geçici Madde 20/12).

Devir işlemlerine karşı yedieminlik alacağına dayanılarak hapis hakkı kullanılamaz. Yedieminlik ücretinin varlığı, mülkiyetin devri ve buna ilişkin işlemlerin yapılmasına engel teşkil etmez (Geçici Madde 20/13).

Tasfiye masrafları, öncelikle dosyadaki avanstan, avansın bulunmaması halinde Adalet Bakanlığı bütçesinden karşılanır. Tasfiye kapsamında dosyaya ödenen tutardan; sırasıyla avanstan karşılanan masraflar, Adalet Bakanlığı bütçesinden karşılanan masraflar ve vergi, resim, harç gibi malın aynından kaynaklanan kamu alacakları ödenir. Kalan tutar, İİK’nın 9’uncu

maddesi uyarınca muhafaza edilir, bankalarda nemalandırılır ve talep halinde nemalarıyla birlikte hak sahiplerine ödenir. Dosyaya ödenen tutarın, Adalet Bakanlığı bütçesinden yapılan masrafı karşılayamaması halinde icra dairesi, bakiye masrafın, 6183 sayılı Kanun uyarınca borçludan tahsil için tahsil dairesine bildirimde bulunur (Geçici Madde 15-16). Borçludan tahsil konusunda yukarıda yaptığımız açıklamalar geçici madde 20 için de geçerlidir.

SONUÇ

7445 Sayılı Kanun değişikliğiyle İcra ve İflas Kanunu'na 88/a maddesi ile bir geçiş hükmü olarak Geçici Madde 20 eklenmiştir. Öncelikle her iki maddenin de oldukça uzun kaleme alınmış olması düzenlemenin eleştirilebilecek taraflarından biridir. Düzenleme tek bir maddeyle değil de tasfiyenin şartları, tasfiye türleri, tasfiye usulü ve tasfiye masrafları gibi farklı başlıklar altındaki maddelerle düzenlenmesi anlaşılır olması ve doğru şekilde uygulanması açısından daha isabetli olurdu.

İİK m.88/a hükmüne göre, muhafazasına gerek kalmayan malların öncelikle borçluya dönmesi, bu mümkün olmadığında ise rehinli alacaklıların haklarını kullanması amaçlanmış, daha sonra tasfiye sürecine geçilmesi öngörülmüştür. İİK m.88/a'ya göre tasfiye yapılabilmesi için yedieminde bulunan mal üzerindeki haciz kalkmış ve ilgililer m. 88/a'da belirlenen şartlara uygun olarak haklarını kullanmamış olmalıdır. İcra ve İflas Kanununda öngörülen tüm haciz türleri bu kapsamda kabul edilebilir.

İcra ve İflas Kanunu muhafazası gerekli olmayan malların tasfiye sürecini, sicile kayıtlı olan mallar ve kayıtlı olmayan mallar için farklı düzenlemiştir. Sicile kayıtlı mallarda öncelikle malın açık artırma yoluyla satılması suretiyle tasfiye prosedürünün işletilmesi, bu mümkün olmadığında ise yetkili icra dairesi tarafından re'sen tasfiye prosedürünün işletilmesi öngörülmüştür. Sicile kayıtlı olmayan mallar bakımından ise önce açık artırma yoluyla satış yapılmaksızın doğrudan malın mülkiyetinin yediemine veya Kızılay'a devri suretiyle re'sen tasfiye prosedürü işletilecektir.

Tasfiye sürecinde ise malın açık artırma yoluyla satışı ile malın mülkiyetinin devri yoluyla satış olmak üzere ikili bir ayrıma gidilmiştir. Malın mülkiyetinin devri yoluyla tasfiye kanunda; sırasıyla malın mülkiyetinin yediemine devri yoluyla tasfiye, sicile kayıtlı malın mülkiyetinin Makine ve Kimya Endüstrisi Anonim Şirketi'ne devri suretiyle tasfiye, malın mülkiyetinin Kızılay'a devri suretiyle tasfiye olarak yer almıştır. Malın mülkiyetinin yediemine veya Makine ve Kimya Endüstrisi Anonim Şirketi'ne devri de esasen satış yoluyla tasfiye usulü olmasına rağmen, mülkiyetin Kızılay'a devri ise bedelsiz olduğundan satış yoluyla tasfiye olarak nitelendirilemez.

İcra dairesi malın mülkiyetinin devri suretiyle tasfiyede gerekli şartların oluştuğunu tespit ederse dosyayı icra mahkemesine gönderir. İcra mahkemesi, mülkiyetin devri talebi hakkında dosya üzerinden inceleme yaparak talebin kabulüne veya reddine kesin olarak karar verir. İcra mahkemesi malın mülkiyetinin yediemine devri için gerekli şartların oluştuğunu ve icra dairesi tarafından işlemlerin kanuna uygun olarak yapıldığını tespit ederse talebin kabulüne karar verir; aksi halde talebin reddine karar verir. Kanımızca icra mahkemesi tarafından yapılan yargılama bir çekişmesiz yargı işidir.

Kanuna göre, muhafazasına gerek kalmayan malın borçluya teslim edilebilmesi için borçlunun yedieminlik ücretini ödemesi gereklidir. Kanımızca malın borçluya teslim edilebilmesi için her halükârda yedieminlik ücretinden borçluyu sorumlu tutmak, yedieminlik ücretinin süresi içinde ödenmemesi halinde ise borçlunun iradesi dışında malı satarak tasfiye etmek icra hukukunun genel ilkelerine, menfaat dengesine ve Anayasa ile güvence altına alınmış olan mülkiyet hakkına ve hak arama hürriyetine aykırılık teşkil etmektedir.

Kanuna göre, m. 88/a uyarınca yapılan tasfiye sonunda dosyaya ödenen tutar Adalet Bakanlığı bütçesinden yapılan masrafı karşılarsa, tasfiye işlemleriyle ilgili olarak Devletin bir alacağı kalmaz. Ancak ödenen tutar Bakanlığın bütçesinden yapılan masrafı karşılamazsa, icra dairesi bakiye masrafların 6183 sK uyarınca borçludan alınması için tahsil dairesine bildirimde bulunur. Kanımızca bu düzenlemeyle Bakanlığın yaptığı masraflardan mutlak biçimde sadece borçlunun sorumlu tutulması eksik ve sorunludur. Olması gereken hukuk bakımından, alacaklının takipte haksız olduğu anlaşılır veya alacaklının ihmali nedeniyle haciz kalkar ve hacedilen malın muhafazasına gerek kalmazsa, İİK m. 88/a uyarınca Bakanlık tarafından ödenen tasfiye masrafları 6183 sK hükümlerine göre alacaklıdan tahsil edilmelidir.

Geçici Madde 20'nin düzenlenme biçimi, yürürlük tarihi ve uygulanmasıyla ilgili tereddütlere yol açacak niteliktedir. Bakanlık tarafından hazırlanması öngörülen usul ve esaslarda (Tebliğ) bu hususun düzenlenmesi uygun olmuştur. Geçici Madde 20'de eleştiriye açık bir başka husus ise tasfiye prosedürünün işletilmesi sürecinde ilgililere tebligat yapılmasıyla ilgili bir düzenlemenin olmayışıdır. Özellikle borçluya veya rehin hakkı sahibi gibi ilgililere tebligat yapılması öngörülmeden tasfiye sürecinin düzenlenmiş olması hak arama hürriyeti açısından sorunludur. Hazırlanan usul ve esaslarda (Tebliğ) İİK m. 88/a düzenlemesine paralel biçimde ilgililere haklarını kullanabilmeleri için tebligat yapılmasıyla ilgili düzenleme yapılmamıştır.

KAYNAKÇA

- Akil C, Üçüncü Yargı Paketinin İcra ve İflas Kanunu'na İlişkin Hükümlerinin Değerlendirilmesi, *Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi*, 29(3), 2013, Erişim Tarihi 29 Mayıs 2023, s. 219-277.
- Antalya G, *Eşya Hukuku*, Cilt I, Legal Yayıncılık 2017.
- Arslan R /Yılmaz E/ Taşpınar Ayvaz S/ Hanağası E, *İcra ve İflas Hukuku*, 8. Bası, Yetkin Yayınları, 2022.
- Aşık İ / Oruç Y/ Tok O/ Saçar Ö F, *İcra ve İflas Hukuku*, 2. Bası, Seçkin Yayınları, 2023.
- Atalı M/ Ermenek İ / Erdoğan E, *İcra ve İflas Hukuku*, 7. Bası, Yetkin Yayınları 2023.
- Boran Güneysu N, “İcra Takip İşlemleri”, *Türkiye Barolar Birliği Dergisi*, (101), 2012.
- Boran Güneysu N, *Kıymet Takdiri*, Yetkin Yayınları, 2020.
- Ertaş Ş, *Eşya Hukuku*, Barış Yayınları, 2018.
- Eruygur H, *Yedieminlik*, Yetkin Yayınları, 2008.
- Esener T/ Güven K, *Eşya Hukuku*, Yetkin Yayınları, 2019.
- Görgün Ş/ Börü L/ Kodakoğlu M, *İcra ve İflas Hukuku*, 4. Bası, Yetkin Yayınları, 2023.
- Gürpınar D, “Ticari İşlemlerde Taşınır Rehninin Teslime Bağlı Taşınır Rehni Kurallarından Ayrılan Yönleri”, *Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 19 (1), 2017, s. 111-159.
- Karlı A, *İcra ve İflas Hukuku*, 4. Bası, Filiz Kitabevi, 2022.
- Kuru B/ Aydın B, *İstinaf Sistemine Göre Yazılmış İcra ve İflas Hukuku*, 7. Bası, Yetkin Yayınları, 2022.
- Mete C, “Taşınır Rehni”, *Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, Prof. Dr. Şeref ERTAŞ'a Armağan, 19 (3), 2017, s. 1439-1471.
- Muşul T, *İcra ve İflas Hukuku Esasları*, Adalet Yayınları, 2017.
- Oğuzman K/ Seliçi Ö/ Oktay Özdemir S, *Eşya Hukuku*, Filiz Kitabevi, 2018.

- Öcal Apaydın B, “6750 Sayılı Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu Uyarınca Aynı Alacağa Teminat Teşkil Etmek Üzere Birden Çok Taşınırın Rehin Hakkına Konu Olması” *İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 11(1), 2020, s. 271-286.
- Pekcanitez H/ Simil C, *İcra-İflâs Hukukunda Şikâyet*, 2. Bası, Vedat Kitapçılık, 2017.
- Pekcanitez H/ Atalay O/ Sungurtekin Özkan, M/ Özekes M, *İcra ve İflas Hukuku*, 10. Bası, On İki Levha Yayınları 2023.
- Pekcanitez H/ Erişir E, “6352 Sayılı Kanunla İcra Ve İflâs Kanununda Yapılan Değişikliklerin Zaman İtibariyle Uygulanması, Yasa İzleme, Ankara Barosu Yasa İzleme Enstitüsü”, <<http://yasaizleme.org.tr/6352-sayili-kanunla-icra-ve-iflas-kanununda-yapilan-degisikliklerin-zaman-itibariyle-uygulanmasi/>> Erişim Tarihi 29 Mayıs 2023.
- Postacıoğlu İ/ Altay S, *İcra Hukuku Esasları*, Vedat Kitapçılık, 2010.
- Serozan R, *Taşınır Eşya Hukuku*, Filiz Kitabevi, 2007.
- Sirmen L, *Eşya Hukuku*, Yetkin Yayınları, 2017.
- Toraman B/ Hasırcı H, “Yedinci Yargı Paketi (7445 Sayılı Kanun) ve Takip Hukuku: Tespit ve Değerlendirmeler”, *Medeni Usûl ve İcra İflâs Hukuku Dergisi*, 19 (54), 2023, s. 3-52.
- Tuncer Kazancı İ, “Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu Kapsamında Kurulan Rehinlerde Rehinli Alacaklının Tatmin Edilmesi”, *İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 10 (1), 2019, s. 73-86.
- Uyar T/ Uyar A/ Uyar C “6352 Sayılı, 2.7.2012 Tarihli Kanunla ve 6103 Sayılı, 14.1.2011 Tarihli Kanun 2 İle İcra Ve İflâs Kanunu'nda Yapılan Değişiklikler, Getirilen Yenilikler ve Bu Konulara İlişkin Son İçtihatlar”, <<http://baro.izmirbarosu.org.tr/IzmirBaro/pdf/yayinlar/%C4%B0CRA%20K%C4%B0TAP.pdf>>, Erişim Tarihi 06 Temmuz 2023.
- Üstündağ S, *İcra Hukukunun Esasları*, Fakülteler Matbaası, 2004.
- Yıldırım M K/ Deren Yıldırım N, *İcra ve İflas Hukuku*, Beta Yayınları 2021.
- Yılmaz E, *İcra ve İflas Kanunu Şerhi*, Yetkin Yayınları 2016.